

ИВАН ОВЧАРОВ

ПОКЛОНЪТ

Уважение – всекиму...
Но поклонът –
единствено пред
Бог, Семейство, Родина.
А каквото суетно подреждаш
до там
или след –
просто знак е словесност че има.
Обговорихме всичко,
дори – вечността,
но до там
и след там
си словесност безименна,
ако нямаш записани
в сетния зов на кръвта:
Бог, Семейство, Родина!
И каквото да мериш нашир
и надлъж –
само с тези неща ще си
единосъщ.
Любопитство?!...
Добре!
Но обичаш веднъж!
Уважение – всекиму!
Но поклонът
е само веднъж!

ПАНКО АНЧЕВ

НАЙДЕН ГЕРОВ И СЪЗДАВАНЕТО НА ОБЩИЯ ЕЗИК НА БЪЛГАРСКИЯ СВЯТ *

Найден Геров е определян като представител на романтизма в българската литература. Причината за това определение е силната фолклорна струя и баладичният елемент в поемата му "Стоян и Рада". Фолклорните интонации звучат в хармония с идеята на творбата и ѝ придават прелест и очарование. Баладичният сюжет също е взет от народните песни. И понеже поемата е лично творчество, създавано в Одеса, се приема, че е вдъхновена и от засиления романтичен интерес

ИВАН НИКОЛОВ

ДЕЛОТО НА БРАТЯ МИЛАДИНОВИ КАТО ПОСЛАНИЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО КЪМ НАС

150 години от издаването на сборника „Български народни песни“

От биографичната справка на двамата братя от Струга се натрапва голямата разлика във възрастта им. Димитър е роден през 1810 г., а Константин - през 1830-а. Той е последното, шесто мъжко чедо в многолюдното семейство на грънчаря Христо Миладинов, който има и две дъщери. За съжаление, бащата умира преди раждането на последното му дете Константин. И той, най-малкият, ще расте под бащинските грижи на най-големия си брат Димитър. Връзката между най-големия и най-малкия брат обаче има и друго измерение - духовното.

Димитър, по настояване на баща си, който въпреки неук държал първородният му син да се изучи на "по-глобока книга", както пише Кузман Шапкарев, е преминал през една доста разно-

родна образователна система - от манастира "Свети Наум" край Охрид и Охридското училище по-късно, до Янинската гимназия, тогава единственото висше училище в Гърция, ползващо се с безспорен авторитет. Между периодите на учение и след това Димитър учителства в Охрид, Струга, Кукуш, Магарево, Битоля и оставя трайна дияра в съзнанието на учениците и техните родители, не само като вещ педагог, но и като ревностен българин, който фанатично следва убеждението си, че децата трябва да се обучават и възпитават на своя роден, български език.

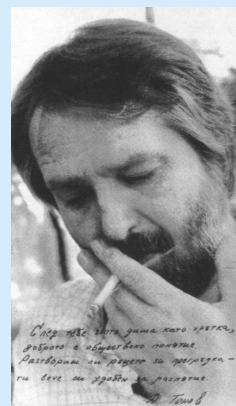
Пътят на малкия брат е вече утъпкан и той учи в Янинската гимназия, след това в Атина, където е студент в Историко-филологическия факултет, а по-

На стр. 10

Марк Фризинг - Вечността на детския сън е отлитащ момент II

АНТОЛОГИЯ „МАНУСКРИПТ – КИЛ“

ДОБРОМИР ТОНЕВ

След тебе злото диша като хрътка,
доброто е обществено понятие.
Разтвориш ли ръцете за прегръдка –
ти вече си удобен за разпятие.

българска литература. Впрочем, романтизмът доминира в нея почти през цялото Възраждане. В случая с Найден Геров обаче става дума за друго.

Поезията до Найден Геров,

когото Георгий Гачев нарича "поет по призвание", е по-скоро одическа и повтаря стила на черковнославянското пение и проповед, а не е жив изблик на вдъхновение. Тя се пише съзнателно сложно, за да бъде различна от "елементарния" (според духа на неосвободеното все още от Средновековието литературно-художествено съзнание) стил на народната песен и говоримия български език. В нея се търси "красивост", чрез която да се

придаде сериозност и величие на сюжета и темата. Поетите все още смятат, че литературата е някаква конструкция, която трябва да се създаде и подреди механично, а не е вдъхновено сътворение. Затова и пишат на език, който е различен от говоримия. Говоримият език за тях е "прост", "груб", "вулгарен". Та нима старобългарските книжовници от епохата на Борис и Симеон са си позволявали подобен грях. А именно

На стр. 4

НИКОЛА ИВАНОВ

КОГАТО ИСКАШ ДА ИЗПИШЕШ ВЕЖДИ, А ИЗБОЖДАШ ОЧИ

Редакционната колегия не споделя категоричността на някои от внушенията за споменатите в тази статия варненски автори, но я публикува поради необходимостта да се дискутира по набелязаната в този текст проблематика, свързана с визириания период (най-малкото – да се уточни фактологията на случилото се и смисълът на откритието в него).

През 2010 година се навършиха 80 години от рождението на поета Петър Алипиев. По повод

на годишнината вестник „Словото днес“ (бр.10, 18 март 2010 г.) публикува статия на Красимир Машев под заглавие „Музика и хармония от мисъл и чувство“, в която Кр. Машев основателно отбелязва редица творчески достойнства на Петър Алипиев. Очевидно авторът на статията е бил близък с Алипиев и с основаване високо го цени. Но в стремежа си да го докаже като борец срещу тогавашни партийни величия, като доказателства Машев публикува две писма с отказ да се издадат книгите на двама, според

Кр.Машев автори „чиито имена навремето са респектирани с авторитетните си високи постове в държавната и партийна йерархия“.

За кои автори става дума?

Първото писмо е до акад. проф. Владимир Топенчаров и отказът на завеждащия редакция художествена литература Петър Алипиев и главния редактор Тихомир Йорданов да публикуват ръкописа му „Наричат го Черно – то е чаровно“. Няма да коментирам мотивите в писмото, защото не познавам ръкописа. Въпрос-

ният Владимир Топенчаров наистина е заемал доста високи постове в държавната и партийна йерархия, но не съм сигурен какъв е бил статутът му в този смисъл през 1974 година, когато е върнат ръкописът му, дали в момента не е бил в немилост...? (Мисля, че беше точно така).

Второто писмо е във връзка с ръкопис на стихосбирка на Иван Динков. Ще го цитирам цялото, за да не бъде обвинен в избирателност и читателите сами да си направят изводите.

IV – 153/21.I.1975 г.

СОФИЯ

Бул. Ленин №47

Издателство на БКП

Иван Динков

Драги Динков,

В разговора ни през лятото ние конкретно и точно дадохме нашите бележки. Ставаше дума не само за отделни драстични стихове, които като мисъл и по същество са неправда, а ставаше дума и за общия тон на резигна-

На стр. 11

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

ПЪТУВАЩИЯТ ТЕАТЪР НА
ПОЕЗИЯТА ПОТЕГЛИ ОТНОВО
ОТ ВАРНА

В съботния предиобед на 25 юни в градинката зад часовника в центъра на Варна бе представено първото за годината издание на Пътуващия театър на поезията. То бе организирано от Сдружението на писателите във Варна, с участието и на творци от Сдружението на писателите в Добрич. И през тази година сцена на спектакъла бе площадката при входа на книжарница „Театъра“ с любезното домакинство на управителката Мария Бозурова. Водещ бе актьорът

зрителна зала на читалището в гр. Вълчи дол водещата роля във втория за деня спектакъл на Пътуващия театър на поезията поеха литературният критик от Добрич Драгомил Георгиев и председателят на варненското сдружение Ванилин Гавраилов. Свои творби прочетоха Кирил Георгиев, Красимир Машев, Иван Овчаров, Руска Даскалова, Иван Кьосев, Петър Стойков и Ванилин Гавраилов от сдружението във Варна, а колегите им от Добрич бяха представени от Сашо Серафимов, Валентина Добринчева, Тихомир Димитров и Красимир Бачков. Мъжка вокална група „Родолюбие“ от гр. Вълчи дол

Пламен Георгиев. В продължение на близо два часа прозвучаха стихотворения на Сашо Серафимов, Валентина Добринчева, Красимир Бачков и Тихомир Димитров от Сдружението на писателите в Добрич, а сред домакините от Варна бяха представени Кирил Георгиев, Илиян Троянски, Милена Белчева, Петър Стойков, Руска Даскалова, Ценка Илиева, Таня Карагьозова, Богомил Аврамов-Хеми, д-р Йонко Йонков, Светла Павлова-Фейт, Дима Димитрова, Иван Кьосев, Иван Овчаров и Ванилин Гавраилов.

Следобед представители на двете сдружения пристигнаха в гр. Вълчи дол, където в заседателната зала на общинската администрация бяха посрещнати от кмета на общината Веселин Василев, зам.-кмета Людмила Петкова и секретаря на общината Таня Ангелова. Творците от Сдружението на писателите във Варна дариха на читалищната библиотека в гр. Вълчи дол книги от Йордан Гайдоров – „Ликвидатор от отвъдното“ (2004), Красимир Машев – „Главният прокурор не разрешава ексхумация“ (2007) и „Сатирични строфи“ (2008), от покойния поет Емил Иванов – „Далечни кръстове“ (1994) и „Блуждаещи присъствия“ (2008), Ценка Илиева – „Живецът на дните“ (2011), Иван Овчаров – „И нищо повече от любов“ (2010), Петър Доков – „Медената гилотина“ (2008), Петър Стойков – „Глътки първак“ (2011), Ванилин Гавраилов – „Серенада против суета“ (2010), „Летопис на извисената духовност“ (2011) – история на Сдружението на писателите – Варна, с автори Веселина Цанкова и Марко Илиев, отпечатана по повод 20-годишнината на варненското сдружение. Валентина Добринчева от Добрич дари своята книга със стихове „Шипка“ (2010), а главният редактор на сп. „Антимовски хан“ и председател на Сдружението на писателите в Добрич Сашо Серафимов дари броеве от списанието. Кметът Веселин Василев приветства творците с добре дошли и връчи на председателите на двете сдружения емблематични подаръци от общината.

В късния следобед в голямата

с ръководител Георги Калайджиев поздравиха творците и присъстващите зрители с патриотични песни от своя репертоар, включително и новата им „Песен за Вълчи дол“, която вече може да се чуе и в сайта на общината.

СРЕЩИ С РУСКА ДАСКАЛОВА
И НИКОЛАЙ УВАЛИЕВ

На 21 юли от 16:30ч. в клубната зала на Асоциация „Да съхраним жените“ на ул. „Цар Освободител“ № 64 във Варна се състоя среща на Руска Даскалова и нейната книга „Пътека през скръбта“ с почитатели на поезията. Това е съвместна проява на Сдружението на писателите във Варна и асоциацията. Поетесата бе представена от литературния критик Ангел Дюлгеров, член на УС на Сдружението на писателите и на редколегиата на в. „КИЛ“. Със своите изпълнения на песни от Бах, Дворжак и Шуман цигуларката Геноева Бурова придаде допълнителен колорит на срещата, наречена от домакините „Поетично кафе“.

В петъчната вечер на 22 юли в Арт салона на Радио Варна се състоя своеобразно юбилейно тържество на Николай Увалиев, дългогодишен журналист и писател, член на Сдружението на писателите – Варна, по повод неговата 75-годишнина. За творчеството на юбиляра говори Ангел Дюлгеров. Увалиев представи и възможностите, които предлага на творците създадения от него Общобългарски портал; сподели и своя творчески проект „Енциклопедия на българите“ в Интернет. Негова бе инициативата за първата виртуална среща между творци от Сдружението на писателите във Варна и Съюза на българските писатели в САЩ и по света от Чикаго, състояла се на 23 януари тази година.

АЛЕЯ НА КНИГАТА
(18 - 24 ЮЛИ)

Културна програма
на сцена „Раковина“

Представени са редица български издателства, като специално

място се отдели на книги и автори като:

Ина Герджикова - „Плажният дневник на една кифла“ - книгата спечели Националния литературен конкурс „Хермес“ в категория проза за 2011 г. и **Красимира Кубарелова** „Розов храст и сладко от смокини“, „Стари шлагери и крем брюле“, „Кръстина и райските ябълки“. Книги на издателство „Хермес“;

Светлана Дичева запозна публиката със „Заекът на Гала“. „Заекът на Гала“ е пъстра мозайка от семейни драми, лични преживявания, социални изкривявания, щастливи мигове, сълзи, недоразумения, компромиси, премълчавания, душевни терзания, упреци. Авторката успява да накара читателя да погледне в себе си, да се свърже с емоциите си и да помисли за най-близките хора и най-важните неща не само с разума, а преди всичко със сърце и душа. Издателство „Унискорп“;

Чавдар Ценов гостува с „Другата врата“. Книгата представи Виолета Тончева, откъси четя Стоян Радев Ге. К. Издателство „Рива“;

Степан Поляков представи „Етиопия“. Откъде започва човечеството? Кога избухва Втората световна война? Тя е и историята на един абсолютен монарх, управлявал почти 50 г. Къде се пази Кивотът с изгубените Божии завети? Отговорът е един – Етиопия. Тази книга е нерегистрираната история на света. Тя е погледът на Третия свят към съдбовните събития на планетата през 20-и век. Издателство „Сиела“;

Владимир Пицало е роден в Сараево.. „Милениум в Белград“ е роман-мозайка, в който постепенно се изгражда портретът на един град, както и на цяло едно поколение, израснало в него. „Белият град“ е приказен, бленуван и прокълнат, а поколениято, което прилича на него, е пресъздадено чрез образите на петима приятели и отношенията помежду им. Книгата разказва за проклятието да живееш на Балканите през последните десет години на XX в ек. Издателство „Унискорп“;

Любовен дует: **Евтим Евтимов** и **Романьола Мирославова**. Авторски рецитал и представяне на първата им съвместна книга „Младо вино“. Издателство „Персей“;

Галин Никифоров и „Къщата на клоуните“. История за една необикновена любов, разказана като изповед от един странен самотник в последните дни от живота му. В центъра на сюжета е една мистериозна къща, която той открива още като дете и, в която по необясним начин загадъчни хора намират покой и избавление, а може би и портал към Вечността. Издателство „Сиела“;

Калин Терзийски представя последния си роман „Лудост“. След романа „Алкохол“, в който се разказва за дъното на живота, а след това – и за възхода и Спасението, в „Лудост“ Калин Терзийски се впуска в тъмните и загадъчни води на падането надолу и бягството навън. Четирите години в психиатрична болница – като лекар, но и като влюбен, като борец срещу безсмислието и търсач на смисъла – това е темата на разказа, който изпълва искрените и вълнуващи страници на романа „Лудост“. Издателство „Сиела“;

Среща с **Михаил Вешим** и „Повелителят на осите“. За Михаил Вешим колегите му от „Стършел“ казват, че е най-звучно смеещият се

редактор в историята на вестника. Когато Вешим се засмее в редакцията, счетоводителката, която живее през три пресечки, го чува и тръгва на работа. Автор е на романите „Английският съсед“ и „Нашиington“. И на още много книги, пиеси, разкази и фейлетони... Общото между всички тях е усмивката... Издателство „Сиела“;

Елена Алексиева представя „Синдикатът на домашните любимци“. В новата си книга авторката примамва читателя в един опасен свят, в който зловещото и забавното вървят ръка за ръка. Посоката е неизвестна, а познатото сякаш на всяка крачка залага капани. Издателство „Сиела“;

Стефан Цанев, „Анини приказки“ със специалното участие на Николай Николаев (бате Николай) близък и любим приятел на Климент Денчев (бате Климбо). Издателство „Про Бук“...

И още много други...

ТРЕТИ МЕЖДУНАРОДЕН
АРТПЛЕНЕР – БЯЛА 2011

На 16.07.2011г. в гр.Бяла, област Варна бе закрит III международен Арт-пленер – Бяла 2011г. Тази година в продължение на 10 дни, пред погледите на жителите и гостите на Бяла твориха 14 художници от Грузия, Румъния, Русия, Турция и България. Много млади хора, изкушени от цветовете на палитрата се включиха импровизирано в пленера и получиха наръчение и съвети от художниците. Произведенията, създадени по време на пленера вече са част от прекрасната колекция, която община Бяла притежава и много скоро ще бъдат представени и пред жителите и гостите на гр. Варна в Арт салона на радио Варна. Пленерът бе закрит с концерт на ДУЕТ ТРАЙЧЕВИ И БИСТРА ОКЕРЕКЕ под мотото „ИСКАМ ДА ТЕ НАРИСУВАМ“ /NEW SPIRIT/. Специален гост на събитието бе руската изпълнителка Олга Сулванг, която е в България по повод III международен Арт-пленер – Бяла 2011г.

Участници:
Инга Шалвашили - Грузия
Наталия Лигостаева - Русия
Нилуфер Иналтонг - Турция
Светлана Инач - Русия
Тамаз Бочоидзе - Грузия
Ангел Герджиков - България
Даниел Йорданов - България
Елена Букина - Русия
Инна Романова - Русия
Николай Ханзаров - България
Владимир Горохов - Русия
Фоти Фотев - България
Стойко Даскалов - България
Рарес Керекес - Румъния

ТРЕТИ НАЦИОНАЛЕН
СЪБОР НА ЧИТАЛИЩАТА
В ГР. БЯЛА

В периода 24, 25 и 26.06.2011г. в гр. Бяла, област Варна бе проведен Третият национален събор на читалищата - Бяла 2011. Събитието събра над 1250 участници от всички краища на България. Съборът на читалищата в Бяла е уникален по своята същност, защото за участниците няма възрастови, стилови или други ограничения. В дните на събора се проведе „Кръгла маса по въпросите на читалищната дейност“ с представители на РЕКИЦ от цялата страна и Министерството на културата, а също така бе представена изложба „Произведено в читалищата“.

Откриването на 24.06 бе предшествано от парад на участниците по централните улици на гр. Бяла.

КИЛ

ИЗЛОЖБА НА РОСЕН
ДОНЕВ, ПОСВЕТЕНА НА ММФ
„ВАРНЕНСКО ЛЯТО“

В партерния етаж на Театрално-музикален продуцентски център Варна се откри изложба с творби на известния фотограф Росен Донеv, който създава фотоархива на ММФ „Варненско лято“ от 17 години. Са-

мият Росен Донеv се е превърнал в част от историята на най-дългогодишния български и един от най-старите музикални фестивали в Европа, отбеляза при откриването на изложбата Жана Андреева – директор на Дирекция „Култура и духовно развитие“ при Община Варна. Тя благодари за всеотдайността на твореца и го нарече една от знаковите личности на Варна. Със сигурност няма друг фестивал в България, който да разполага с такъв обстоен документален архив, благодарение на Росен Донеv, установи графич-

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

ният дизайнер Димитър Трайчев – дългогодишен партньор и приятел на артиста. Известен със своя перфекционизъм, и в тази своя изложба Росен Донов показва високата си класа на фотограф, който умее да улови същността на личността и вдъхновението на музиката, посочи проф. Розмари Стателова и направи публицистичен паралел между своята дейност като музикален критик, отразяващ фестивалните събития за в. „Култура“ и художествената документалистика на Росен Донов като хроникьор на фестивала.

ФОТОИЗЛОЖБА
„АРТЕКСТРЕМНО“

Фотоизложба „АртЕкстремно“, посветена на младите звезди на световната балетна сцена, лауреати на 24-ти „МБК - Варна“ гостува от 5 до 18 юли в Месеца на фотографията

Автори на фотоизложбата са

„ANDARI photography and communications“ - Анатолий Радев и Дария Василева, които я откриха официално на 05 юли в галерия „Индустриална 11“

На официалното откриване на „АртЕкстремно“ бяха поканени да присъстват представители на културните институции в столицата, видни светски и творчески личности, Община София, Министерство на културата, Фондация „Международен балетен конкурс – Варна“ и посланиците на страните, от които са участниците във фотосесията – САЩ, Южна Корея, Казахстан и Финландия.

Официален куратор на фотоизложбата е Красимир Енчев Русев – доцент по живопис към катедра „Иконография“ към ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и емблематична фигура в съвременното модерно българско изкуство, с множество участия и престижни награди от изложби у нас и в чужбина.

„БАЛ С МАСКИ“ – ЗА ПЪРЪВ ПЪТ

СЛЕД 25 ГОДИНИ В ПАРТНЬОРСТВО МЕЖДУ СОФИЙСКАТА И ВАРНЕНСКАТА ОПЕРА

„Бал с маски“ възражда творческото партньорство между Варненската и Софийската опера, които за последен път са участвали в съвместен спектакъл пре-

ди 25 години“, подчерта на пресконференцията за премиерата на Вердиевата опера в рамките на Опера в Летния театър, Даниела Димова – директор на Театрално-музикален продуцентски център Варна. Тя акцентира върху факта, че сегашните творчески контакти се простират върху 4 нива – режисура, солисти, балет и технически служби. Даниела Димова изрази задоволството си, че професор Пламен Карталов – един от най-големите български режисьори, известен с оригиналните си търсения в съвременната оперна режисура, е приел да постави във Варна „Бал с маски“, открие също и ангажираните за премиерата блестящи оперни гласове от Софийската и Варненската опера, както и руската оперна звезда Август Амонов – солист на Мариински театър в Санкт Петербург. Своя принос в копродукцията между Държавна опера Варна и Националната опера и балет със звезден солистичен състав имат и две балетни двойки, помощник-режисьор и театър-

маистор от столицата, които работят заедно с варненските си колеги. „Убедена съм, че премиерата на „Бал с маски“ ще бъде кулминационно събитие за Опера в Летния театър, каквото варненската публика и гостите на Варна заслужават“, заключи Даниела Димова и пожела успех на премиерата.

„Радват ме оптимизмът и дейната политика на новия директор на Театрално-музикален продуцентски център Варна“, отвърна режисьор-постановчикът Пламен Карталов и подчерта удовлетворението си от възможността да работи за пръв път във Варна, при това на такова прекрасно място като Летния театър. Той проследи етапите по адаптацията на мону-ментален спектакъл като „Бал с маски“ върху сравнително малката сцена, като подчерта, че в търсене на баланса между музикалната партитура и театралната драматургия остава верен на първоначалния си режисьорски си прочит.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

ИСКРИ ОТ ЖАРАВАТА

Празниците винаги се свързват със зари, фейерверки и патетика. Така си мислех, потегляйки към земите на бесарабските българи по повод 180-годишнината от преселението им по тези места. Самото име на селото, където щяхме да се присъединим към тържествата, събужда чувство на празничност, на връзка между небесното и земното. Село Заря – земя, озарена от утринна светлина, заря от фейерверки, излитачи от душите на жителите, наричани зарянци. Това бяха не само очакванията, но и първите ми впечатления.

Наистина българите отбелязваха много празници в тези дни – 180 години от напушането на родните български земи и заселването в Бесарабия, Празник на Света Троица, 140 години от освещаването на храма на селото „Света Троица“, и традиционния събор, който се провежда от незапомнени времена. Но празничната приповдигнатост от първите минути, когато ни посрещнаха с хляб и сол, и

българско хоро, отстъпваше на една непосредствена радост от срещата с българи, а от думите, жестовите и погледите струеше неподправена искрена обич.

Село Заря е изградено по особен начин – седем широки улици, разположени успоредно, като между всяка десета къща има пресечка. Пред и във всеки дом е засадена градинка с рози, много рядко заменени с калии, петунии или теменуги. Като че ли тече някакво мълчаливо състезание пред чия порта цветята ще бъдат най-красиви. Така всеки човек се чувства част от природния свят, чиято красота и естественост преливат в душите на тези благородни, изпълнени с любов към света хора. Сигурно, когато Паисий Хилендарски е търсел изворите на самочувствието на българите, изтъквайки тяхното гостоприемство и душевна чистота, се е взирал в душите на техните деди: „По-добра е българската простота и незлобивост. Простите българи в своя дом приемат и гощават всекиго, и даряват милостиня на ония, които просят от тях...“

В селата живеят предимно българи и съвсем малко руснаци, така че отношенията в общността се определят от българския манталитет и нравственост.

Празниците и традициите тук също са наследени от дедите. Три дни събор на Света Троица. Посрещат се гости отблизо и далеч, коли се агне, вари се курбан, в неделя

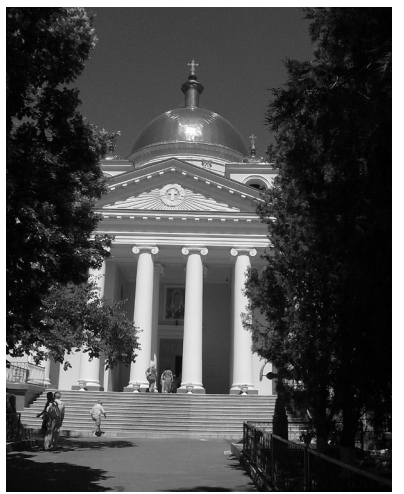
сутрин всички от селото са в църквата, която носи името „Света Троица“. Свещеникът отец Николай ни приема специално след литургията и подробно ни разказва историята на храма. По време на комунистическия режим църквите в околните села са били съборени, но благодарение на усилията на местните първенци, „Св. Троица“ била запазена и сега отбелязват сто и четиридесет години от освещаването ѝ... Разказва ни как в едно от съседните села кръстът полетял от покрива на църквата и убил багериста, който я разрушавал. Сега църковният храм в Заря е обновен, всичко излъчва блясък и светлина, и го превръща наистина в място, достойно за общуване с Бога.

Най-впечатляваща обаче е любовта на бесарабските българи към фолклора. Ансамбъл „Янка“ от село Заря получи по време на нашето гостуване титлата „Народен“. Концертът, който изнесе на площада, бе от български песни и танци. Носиите им съдържат мотиви на българската везба. Този ансамбъл е гостувал у нас и е участвал на Международния фолклорен фестивал в Копривщица, където е удостоен с грамота за от-

лична изява. Предстои ново гостуване през м. септември тази година и представянето му по ТВ СКАТ.

Истински празник за целия район бе концертът на нашата група. Поетът с китара Владимир Стоянов постави началото с песни, проследяващи чрез словото развитието на българския език. Прозвучаха „Азбучна молитва“ и „Проглас към евангелието“, песни в църковнославянски стил и звучене, а след това и негови авторски песни. Рецитал на ученици и народни песни и хора в изпълнение на група „Детелина“ поддържаха докрай емоционалното въодушевление на публиката, стекла се от цялото село и околните селища, населени с българи. Със същия възторг концертът бе изслушан и в Българския културен център в гр. Одеса.

Докосването до българската душевност продължава и в следващите дни – посещенията в с. Задунаевка и Болград. Запазена е в Задунаевка къщата, в която е живял Христо Ботев, издигнати са два паметника на великия българин. И тук, в музея, както и в Болград, е уреден кът на Иван Инзов. Името на този човек е свято за всеки българин там. С него се свързва най-успешният период от установяването в тези земи на българските преселници. Като представител на Руската империя той управлява 83 български колонии и два града. Заветна мечта на Инзов е да построи Нова България със столица Болград. И благодарение на своята дейност

и хуманност той осъществява благородната си мечта. В музея в Болград, както и в Задунаевка, има специални зали, посветени на благодетеля на българите. Особено впечатляващ е разказът на уредничката на музея в Болград за смъртта и пренасянето на тленните останки на Иван Инзов в Болград. След разрешението да бъде препогребан Инзов през февруари 1846 година, група българи извървяват пешком пътя от Одеса до Болград – около 200 километра, придружавайки катафалката с праха на мъртвия си покровител. В Болград на погребението присъстват повече от 10 000 българи – жители на Болград и на околните села. Последните 500 метра българите пренасят праха до гроба на колене... Първото училище в Болград е открито през 1821г., а през 1854 г. са направени първите опити да се преподава в него на български език. През 1858 г. княз Н. Богориди издава указ всички науки в това училище да се преподават на български и молдовски език. След вековни перипетии сега в Болградската гимназия обучението от 1 до 4 клас се води на български език със засилено изучаване на украински. Във втората и третата степен на обучение е с преподаване на украински и със засилено обучение на български език. Читалище „Искра“ подари на гимназията художествена литература, предоставена безвъзмездно от издателствата „Славена“ и „Контур“. На библиотеката в българския център, както и в село Заря, също бяха подарени книги от читалището, свои стихосбирки и дискове с авторски песни подари на всички институции и поетът Владимир Стоянов, а в с. Заря, чието училище посетихме, бяха подарени 30 комплекта учебници за обучение в начален курс от СОУ „Н. Бозвели“ гр. Варна.

Продължаваме назад, към родината. Един автобус българи ни придружава до границата. С тях е ансамбъл „Янка“, певци и танцьори... За раздяла вместо приповдигнати, тържествени слова се понасят песни и заиграваме българско хоро. Миналото още от древността е било образец за настоящето. Пътуването до бесарабските ни сънародници бе пътуване към светлината на българската духовност, към ония духовни пространства, в които човек съхранява себе си, и чрез уроците на миналото достига до мъдростта на настоящето и до прозренията за бъдещето.

*Пътуването до Украйна бе по проекта „Знай своя род и език“ на читалище „Искра“, спонсориран от Община Варна, по програмата „Варна-територия на творчество“.

От стр. 1

Средновековието на Борис и Симеон е идеалът на Възраждането. Възраждането има своя идеал в историята, но то е не връщане назад, а движение напред, модерна епоха с нови нрави и представи за живота. Изкуството започва да става израз на националните потребности и поради това трябва да бъде създавано на единен за всички език, за да бъде разбрано. „Всички“ са самостоятелни и равноправни личности, а не някакво безлико множество, което повтаря казаното му от авторитета или свещеника. Личността иска сама да вникне в изкуството, да ѝ достави удоволствие, да го разбере и да му повярва. Но преходът винаги е плавен. За да навлезе говоримият език в литературата, трябва да е книжовно устроен. По времето на Н. Геров и неговите съвременници (а още повече – при предходниците му) той е в процес на самоизграждане. Търсят се убедителни образци, върху които да се построи и граматиката, и лексиката, и стила на литературния език. Народната песен става модел на литературен изказ – преди всичко със стихосложението си и със сюжетите. Народната песен е форма и средство за общуване на хората; тя е самият живот – реалният и пресътвореният. През Възраждането и особено по времето на Найден Геров той е и „матрицата“, която формира модерната литература и българския език.

С Найден Геров започва навлизането на фолклора в българската литература. Този процес протича, както вече бе отбелязано, в условията на засилен интерес в Русия към българското народно творчество. Романтиците бяха първите, които обърнаха внимание на богатството във фолклора, като това богатство се противопоставя на сухотата и патетиката на класицизма. Руският романтизъм, от своя страна, е реакция на западането на руската аристокрация, на нейното пълно откъсване от реалностите на живота, но и на бруталното присъствие в обществено-политическия, икономическия и дори културния живот на новата класа от търговци и еснафи. Тази класа е необразована, гъпа и арогантна. Тя иска само да печели и обича единствено парите. В народа, казват романтиците, са истинските добродетели и там трябва да се върне изкуството, за да възкръсне за нов живот, а не в тези нови необразовани богаташи и не в западащата аристокрация, неспособна да роди нищо ново и значимо. Примерът на „народа“ заразява младите български интелектуалци, които се учат в Русия и следят новостите в руския литературен живот. И те тръгват по този път. За щастие, той се оказва верен и плодотворен.

Появата на Найден Геров в литературата разколебава напълно средновековната „установка“ на новата българска литература. Той е нов тип писател с напълно модерно съзнание, един от най-заслужилите строители на

българската нация и българския език.

Найден Геров започва да издава своя речник през 1895 г. Последният том излиза през 1904 г. Но той започва работата си върху него още през 1842 г., когато учи в Ришелевския лицей в Одеса. През 1855-56 г. публикува в „Известия на Императорската Академия на науките в Санкт-Петербург“ първите резултати от своя мащабен труд. След издаването на петте тома на този речник можем да приемем, че е приключил окончателно процесът на създаването на българския книжовен език. Защото речникът на Найден Геров побира не само словното богатство на езика, но е и успешен опит да се осмислят неговите граматични особености, както и възможностите му да създава стил, чрез който се изразява цялата сложност и дълбочина на българската мисъл.

Самото създаване на българския национален книжовен език върви заедно с неговото теоретично описание и научно изследване. Възраждането поощрява

НАЙДЕН ГЕРОВ И СЪЗДАВАНЕТО НА ОБЩИЯ ЕЗИК НА БЪЛГАРСКИЯ СВЯТ *

парадоксите: то иска да опише и анализира нещото, преди то да се е установило, та чрез научния текст да ускори създаването му. Затова и преди още да имаме истинска национална художествена литература, ще четем теории на литературата, а преди езикът да се утвърди по общи правила, тези правила ще бъдат формулирани в многобройните граматики на българския език. Интелигенцията осъзнава важността на единните правила и че практиката се затруднява без теория и бърза да обобщава и извежда норми от малкото примери, с които разполага. От друга страна, върви идейна борба между различни направления и разбирания, които проверяват себе си чрез опитите за теоретично описание на нормите и практиките.

Езикът се развива и утвърждава в живата говорима практика и в литературното творчество. Той иска време, за да придобие някакъв завършен вид, практикуван от всички. Такова време обаче в българската история на Възраждането Бог не е отпуснал. И тук е добре да сравним как се създава книжовният ни език през Средновековието и през Възраждането, за да видим разликата в употребата му и функциите, които изпълнява в двете епохи.

Средновековният книжовен език се използва в храма на богослужението. Той е необходим на християнина, за да говори с Господа, отправяйки Му молитви за спасението и опрощение на греховете. Славянобългарският език е молитвено-богослужeben език и език на държавната администрация, разбираем за всички, които влизат в храма и боравят с документи. Той се създава с първия превод на Светото писание, който правят светите славянски равноапостоли братята Кирил и

Методий. Знаем от Пространното житие на св. Кирил как той е превел Священото Писание и заедно със своите ученици и останалите богослужebни книги, за да ги отнесе в Моравия и да проповядват християнската вяра. Священата необходимост от такъв език прави неговото раждане истинско чудо от гледна точка на материалистичните теории за създаването на езиките. Чудото става, защото светите братя-равноапостоли са го измолили от Бога, за да разпространяват апостолски Неговото свето учение.

През Средновековието книжовният език е истинска „държава на духа“, за която говори Д. С. Лихачов. Тази „държава на духа“ стои над политическата и я ръководи и направлява. Когато ролите им се разменят, политическата държава погива. Възможно е да се възстанови след време, ако държавата на духа продължи да функционира в своята възвишена и свещена роля.

Модерният книжовен български език е необходим за друго и обслужва не само официалния живот, но културата и ежедневи-

култура, а новата национална култура е неотделима от книжовния език. Без него тя наистина е мъртва – още повече българската, която по своята същност е вербална. В основата ѝ е литературата. Затова и през Възраждането всичко, което се публикува в книга, вестник или списание, е литература. Дори и да се отнася до науката, политиката, църквата; дори да е учебник, ръководство за нещо или речник. Писател е този, който пише – все едно какво. Аз не бих нарекъл тази особеност на българската литература „синкретизъм“. Някои култури са просто вербални, литературни и се изграждат върху и около писаното слово и определят като литература написаното и публикуваното.

И никак не е случайно, че с огромната задача да се състави пълнен речник на словното богатство на българския език и тези думи в него да бъдат обяснение във всичките им значения и показани в различни стилистични пластове и варианти, се заема писател. Найден Геров не писател, просто защото пише речник, а по

Божи промисъл. Неговата дарба е и в това да усеща словото, да го чувства като живо същество, а не само да го използва в личното си творчество.

Самият език е литература. Той е нейният творец, инструмент и обект на изображение. Думите влизат във взаимодействие помежду си и придобиват значения съобразно мястото си в изречението и в условията, при които тези изречения се конструират и произнасят, които се отличават или по същество, или в нюансите на мисълта. Едната дума означава едно, а в съчетанието с друга, тя вече участва в друг знак и казва нещо съвсем друго. Или го допълва и доуточнява.

Затова и този речник е дело не на учен, а на писател.

Но езикът е и система, конструирана и действаща по определени закони, саморазвиваща се и съдържаща в себе си елементи, които притежават свой самостоятелен живот и правила на съществуване. Връзките между тях са и механични, и органични. Като във всяка система се води борба между елементите; центростремителните и благодарение на това се запазва самият език. Бихме могли да кажем дори, че езикът е някакъв вид механика, сглобена от различни части, направени специално за нея и сглобени по модел, извън който те не означават нищо.

Осъзнаването на езика като жив организъм и организирана система е знак за окончателно приключил етап в развитието на общественото съзнание и културата. Тогава е възможна появата на мащабна литературна и езиковедска творба от типа на петтомния „Речник на блъгърскый языкъ с тълкувание речи-те на български и на руски“ от Найден Ге-

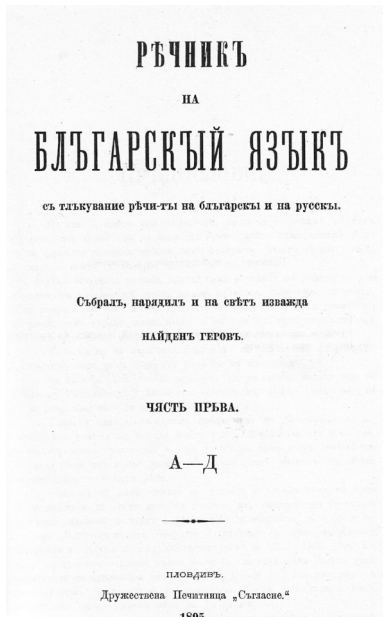
ров. *Аз смятам, че именно този Речник слага край на епохата на българското Възраждане и на формирането на книжовния български език.*

Всеки речник трябва да даде точна формулировка и тълкуване на значението на съответната дума. Той я обяснява във всичките ѝ значения и употреби. Умението на лексиколога е именно в това да определи прецизно значението и то непременно в кратка форма. Думата се обяснява с други думи, които също трябва да имат своето обяснение. Това прави определенията понякога неясни, ако обясняващите думи още не са били обяснени и читателят ще изпита известно затруднение с разгадаване смисъла.

Тълковният речник е предназначен преди всичко за тези, които говорят съответния език. На тях сякаш не им е нужно подобно обяснение – нали те и без това знаят значението на думите, които използват. Нима ще се обръщат час по час към него, за да уточняват думата и правят справки за нейното значение. Ако една дума се окаже неясна за събеседника, тя би могла да бъде заменена с друга или с други, чрез които да се уточни какво иска да каже говорещият. Речникът обаче не се съставя заради облекчаване на битовите разговори. Той има една голяма **непрактична** цел: **да покаже богатството на езика откъм думи заедно с техните значения**. Колкото повече думи съдържа един език и колкото те са едновременно конкретни и полисемантични, толкова повече езикът е богат и годе да изразява сложността на националното мислене с неговите нюанси и дълбочини. Речникът е най-точният „портрет“ на нацията и на нейния разум и начин на мислене и изразяване.

Но многозначността непременно трябва да произтича от богатството и сложността на националното мислене, а не от неспособността на нацията да се обедини около това мислене и говорене, поради което дава право на всички нейни диалектни и етнически общности да се говорят и пишат както намерят за добре. Това не е богатство, а ниска степен на култура и обществено развитие, на обществено мислене и национално съзнание. Затова и Найден Геров, както сам пише в предговора си, се заема с трудната задача да състави речника. За него е важно да се съберат най-напред думите, които ще се произнасят и пишат съобразно една норма и ще означават едно и също за всички, които общуват чрез тях. Н. Геров постига целта си, като използва материал както от писмената литература, така и от говоримата реч на фолклора, а също и от руски образци. Той нормализира по този начин примерите и ги въвежда окончателно в книжовния език.

* Откъс от подготвената за издаване книга „Българският свят“

Годината бе много важна за мен. Бях събрала смелост и подредих първата си самостоятелна изложба. Очаквах я с трепет, какъвто не бях изпитвала досега. Липсата на академично образование по изобразително изкуство не ми попречи да се преодолее и да организирам всичко. Картините ми бяха приютени от изложбената зала на Унгарския културен институт. Акт от страна на служителите, който оцених с благодарност и по достойнство. Все пак, хубава, светла зала на самия „пъп“ на столицата, не беше за пренебрегване. През лятото пък ми предстоеше участие във фолклорен фестивал в град Сегед, Унгария. Съвсем случайно или не, но Унгария се появяваше в живота ми два пъти.

Десетте дни на изложбата бяха изпълнени с емоции, непознати за мен досега. В залата влизаха хора, които чувах как възклициват пред определени картини. Цялото ми същество ликуваше – значи, все пак, още съществуваша от онези, мислещите homo sapiens! Езотеричният привкус на картините явно допаднаше на голяма част от посетителите. Едно от платната привличаше вниманието особено силно. Бях му поставила заглавие „В търсене на себе си“. Изобразяваше лице на предизвикателно красива жена, но само с едно око. Другото око, както и носът и устните ѝ, бях нарисувала хаотично някъде по платното. Бях използвала само бяло, черно и нюанси на сивото, а устните – в червено. Философията, която бях закодирала в тази картина, достигаше до зрителите и това ме изпълваше с радост.

Един ден в залата влезе леко прегърбен мъж, с малко поизносен балтон, таке на главата и артистично наметнат шал. Разговарях с мои роднини, дошли по същото време. С крайчеца на окото си проследих мъжа. Той директно се насочи към картината с жената, която „търси себе си“. Застана срещу нея. Сваля такеото от главата си и скръсти ръце, държейки шапката си в тях. Очаквах да се премести срещу друга картина, но той удивително дълго остана пред тази. Продължих да го наблюдавам, нямаше как да не ми направи впечатление десетминутното съзерцаване точно на това платно. Той постави такеото на главата си и излезе от залата, без да обърне ни най-малко внимание на останалите картини.

На другият ден – събота, заваля сняг още рано сутринта. Вървах по белия тротоар, блестящ от слънчевите лъчи, а под краката ми се чуваше едно скърцане, което ме препрати в детството. Моето завръщане там винаги е било свързано с много щастие. Така и този ден ме завладяха спомени, които ме заредиха позитивно. Влетях в залата с приповдигнато настроение. Освен служителката на Унгарския център, там, скръстил ръце пред онази картина, стоеше същият мъж от вчера. Поздравих на висок глас. Човекът се обърна, кимна ми с глава и продължи да наблюдава жената, която търси себе си. След малко се обърна към мен:

– Вие ли сте художничката?
– Да... – усмихнах се аз.
– Поздравявам ви, госпожо! – поставянето на „л“ в „поздравявам“ ми прозвуча много познато и някак си мило. Баща ми, вече покойник,

го употребяваше често.

– Благодаря ви – отново се усмихнах аз. Таях симпатия към този мъж.

Той продължи:

– Приятно ми е да ви се представя – мъжът назова името си и прибави не без самочувствие – професор по философия и езотерика.

Изразих емоционално учудването си и протегнах ръка към мъжа. Той, по всички правила на кавалерството, се поклони и допря устни до ръката ми. В същия момент го познах! Беше отдавна, си спомних. Съвсем импровизирано попаднах на неговата лекция в аулата на университета.

– Аз съм присъствала на Ваша лекция, Професоре!

– А?! Така ли? Не си спомням да съм Ви виждал! – очите на този мъж бяха пълни с енергия, независимо от годините му, които определих около осемдесет и пет.

Разговорихме се. Завладя ме абсолютното усещане, че с този човек се познавам отдавна. Той направи кратка пауза, погледна ме и заговори тихо:

– Не зная дали ще ме разберете... Тази Ваша картина – „В търсене на себе си“ – тя означава много за мен...

Не знаех какво да кажа. Усмихнах се леко, а професорът като че ли се чудеше откъде да започне.

– През войната, бях младеж още, попаднах на фронта в Унгария. Раниха ме и се наложи да ме преместят в Щаба, а оттам ме направиха адютант на един генерал.

– И баща ми е бил адютант на генерал по време на войната. Бил е в Печ – включих се аз – но, продължете, Професоре!

– Няма да ви разказвам военни истории, досадни са за младото поколение. С генерала пътувахме из Унгария. Наложил се да останем в Сегед. Война... нямаше хотели. Настаниха ни в къщата на семейство Вираг. Старо, аристократично семейство. Какви обноси, каква култура имаха... Господин Ференц и госпожа Юдит. Синът им се казваше Ласло – беше две години по-голям от мен. А дъщеря им... Ах, дъщеря им... Марика... – тук професорът замечтано отправи поглед към моята картина – Марика беше току-що завършила гимназията. Знаете ли, въпреки че вашата нарисувана дама няма лице, аз видях лицето на Марика в нея. Същите изписани устни, дълбоки, красиви очи, правилен, деликатен нос...

Загледах се в моята нарисувана жена, която търси себе си. Представих си я с нарисувано лице, би била с екзотична красота.

– И? Какво стана с Марика, професоре, разкажете! – подкачих го аз.

– Какво стана... Залюбихме се с Марика. Залюбихме се с цялата младежка жар и страст, на които са способни две души. Тя говореше немски, аз го разбирах. Започнах да уча унгарски със скорост, която учудваше всички. Г-н Ференц – бащата, явно ме харесваше, а и братът – Ласло, също. Генералът рядко излизаше. Винаги идваше кола от щаба, която го вземаше и връщаше. Той пишеше в стаята си. А моите задължения бяха сравнително малко. Имах достатъчно време да уча унгарски и да се отдавам на любовта на Марика. С моя брат, който също беше на фронта, в Сърбия, си разменяхме писма. Случи

се така, че го изпратиха за няколко дни в Унгария и той дойде в Сегед. Побързах да му се похваля с Марика. Запознах го с цялото семейство. На другия ден, преди отпътуването му, споделих с него, че смятам да предложа на Марика да стане моя съпруга и да я доведе в България. Брат ми ме стисна силно за ръцете, удари ме по рамото и възкликна:

– Ти си луд, абсолютно луд! Как ще доведеш това създание на село?! Погледни тук какъв разкош е, каква къща! А ти ще я доведеш на село, където клозетът е отвън, на двора, където спалнята ѝ ще гледа в плевнята. Въобще, брат ми – слез на земята! Нашите няма да одобряват такъв брак! – Слушах го и си представях всичко това...

Професорът замълча няколко секунди и продължи:

– Ето каква плесница ми удари брат ми... Погледнах с неговите очи моята любов – отстрани... Не можех да предложа на Марика нито лукса, нито тази аристократична среда. Не можех да ѝ нанеса подобна рана. Дали разсъждавах егоистично, мислейки за себе си? Боже, исках да е моя, само моя! Глупостта на младостта...

Професорът направи дълга пауза. Аз предпочетох да замълча.

– Започнах да се държа дискантирано с цялото семейство. Гос-

ЕВГЕНИЯ МАРИНЧЕВА

В ТЪРСЕНЕ НА СЕБЕ СИ

подин Ференц ме извика на разговор – какво става, какво се случва с мен? Бях откровен. Честта не ми позволяваше да си играя с чувствата на Марика. Повече не я видях. Бяха я изпратили в друг град при техни роднини. С брат ѝ се видях още няколко пъти, но усетих отчуждение и у него. Не след дълго напуснахме Сегед. Улица „Ракоци“ 79. Това беше техният адрес.

– Писахте ли ѝ след войната?

– Не. Не зная какво е станало с нея. Сега, ако е жива, трябва да е на осемдесет. Представете ли си – аз, философът, как попаднах в примката на емоцията!... А ако това е била любовта на живота ми?... После имах брак, съпругата ми почина. Имам дъщеря, която е в чужбина. По ирония на съдбата живея в съседство до Унгарския културен институт.

– Знаете ли, Професоре, през лятото заминавам за Сегед – с фолклорния клуб, където танцувам народни танци – вече се виждах в Сегед, как издирвам ул. „Ракоци“ 79. Точно да го кажа на глас, Професорът ме прекъсна:

– Поздравяи на Сегед! Продължавайте да рисувате, имате невероятна мисъл, вложена в картините ви!

Разделихме се. До края на изложбата ми не се засякохме повече. Но разбрах, че Професорът идва всеки ден и се засядява пред картината ми.

Неусетно изминаха зимните месеци, пролетта, дойде и лятото. Пригответенията за фолклорния фестивал бяха в разгара си. Споделих с приятелката си за историята на Професора и тя ме подкрепи – трябва да открия ул. „Ракоци“ или поне да разбера дали съществува. Дали не е преименувана и къде е бил номер 79.

За един ден прекосихме Сърбия и привечер преминахме границата между Сърбия и Унгария. Настаниха ни в къмпинг с хотел и мал-

ки бунгала в близост до Сегед. Това определено щеше да ме затрудни в моята мисия. Оставаше ми една възможност – бях се записала на туристическа обиколка из град Сегед с екскурзовод. Може би щях да получа някаква информация именно от екскурзовода. Последният се оказа симпатична млада жена – Илонка, говореща английски и руски. Атакувах я още в началото – обясних ѝ, че имам познат, който по време на войната е бил в Сегед и е живял на ул. „Ракоци“ – дали тази улица съществува?...

– О, да! Тя е съвсем в центъра! – възкликна Илонка. – Ние ще я пресечем!

Видях Божиата подкрепа в цялото това начинание. Дано номерата са същите. Бях убедена, че унгарците не са сменяли имена на улици и номерата им по времето на социализма. Спомням си, че бяха социалистическа страна, в която частната собственост бе уважавана от властите.

Няма да изпадам в подробности. След какви ли не перипетии с Илонка се озовахме точно пред ул. „Ракоци“ 79 – пред жилищен блок на три етажа, чиято архитектура определено бе от 70-те години на миналия век.

Разочарованието ми бе голямо. Нямаше аристократична къща – такава, каквато ми я беше описал Професорът. Седнахме на пейка в градинката пред блока. Идеше ми да заплача. Все

едно, че държах възела, държах и конците, но нямаше как да го разплетя. Какво пък... защо се бях амбицирала толкова много!? В крайна сметка, цели 60 години, а и малко повече, Професорът не бе потърсил Марика. Срещнали са съдбите си за кратко, после всеки е тръгнал

ност, подсъзнателно започвах да разбирам какво се случва, защото в главата ми блесна цялата история. Майката на този мъж била от семейство Вираг. „Как се казва майка ви“? Знаех отговора. „Казваше се Марика.“ Казваше? Да, починала преди една година. А баща му загинал на фронта, докато майка му била бременна. Всичко от моя пъзел идваше на мястото си. Марика е останала цял живот вярна на Професора. Не го беше потърсила, за да му съобщи, че имат син. Казваше се Петер. Точно както Професора!

Докато разговаряхме, се появи и другото доказателство. Но само аз можех да го разпозная. Девойка, вероятно на седемнадесет-осемнадесет години. Това беше неговата внучка. Това беше моята жена, която търси себе си. Разбира се, малко по-различна, но аз знаех прекрасно какво би се получило, ако нарисувам картината така, че лицето да има очи, нос и устни.

Сбогувахме се като добри приятели.

По пътя към България не мислех за нищо друго, освен за това как да постъпя. Дали Професорът трябва да знае, че има син – жив син, който е одрал кожата му? Дали аз имам моралното право да му го кажа? Разпъвах се на кръст от тези въпроси. Но знаех едно – че ще открия Професора и ще му кажа, че ул. „Ракоци“ 79 съществува, но на мястото на старата къща е построен кокетен триетажен блок. А по-нататък...

По-нататък, както дъйде.

В горещия августовски ден отново вървах по същия тротоар към Унгарския център. Припомних си чувството на щастие, което през зимата, по време на изложбата, ме беше превзело. Сега като че ли не го изпитвах по същия начин. Нещо ми горчеше в устата.

В центъра попитах знаят ли в

Марк Фризинг - Женска тайна

по свой път. Имах ли право въобще да се бъркам в цялата тази работа?

Както си седях и разсъждавах, пред очите ми буквално от нищото се появи възрастен мъж, около шейсетте. Явно удивлението ми е било огромно. Защото пред мен стоеше професорът, но в по-млад вариант. Човекът ме гледаше изпитателно, Илонка също. Помолих я да го попита тук ли живее и знае ли нещо за къщата, която е била тук, за семейство Вираг...

Илонка му обясни, че съм от България и съм в Сегед на фестивал. И че мой познат е бил по време на войната на този адрес, настанен у семейство Вираг. Като че ли се бях оставила на някаква сила, която разплиташе възела... Встъп-

коя кооперация живее Професорът. Една от служителките ме погледна доста учудено и ме попита дали го познавам. Разказах ѝ как се бяхме запознали и че съм решила просто да го видя. Тя замълча. После добави тихо:

– Професорът си отиде... Преди няколко дни...

Излязох от центъра, дълбоко потресена. Не помня по кои улици вървах, а сълзите ми извираха, без да мога да ги контролирам.

С цялото си сърце чувствах, че душите на Марика и Професора са се срещнали вече.

Дали дъщеря му трябва да знае,

че има брат?...

Не преставам да се питам...

Но съм сигурна, че отговорът ще ме намери сам.

ЕЛИ ЦВЕТКОВА

РЪКОВОДСТВО ЗА ДУХАНЕ НА СУПА

Насупвам се
докато беля картофите и морковите
и кълцам лука дотолкова наситно,
че да не се усеща
нищо, освен вкуса
и си представям физиономията ти върху
голямата люта глава
но нито една сълза не се изцежда
от окото ми
повярвай
явно съм пресъхнала от плач.

засупвам се
докато бульонът ври в унисон
с настроението ми
кипящо,
от поредните ти безсмислени реплики и
обвинения
и за миг
си представям как вриш във собствените
си лъжи и глупости
и се размазваш, за кой ли път
плазмодийно,
но повярвай
вече не ми пука за това

изсупвам се
докато дърпам супата от котлона
и я застроявам внимателно за да не се
пресече белтъкът
както мен,
всеки път когато те чуя
и си представям с какво удоволствие бих
я изсипала
върху главата ти
но сякаш вече ми е все едно
за теб
и супите които надроби
повярвай,
тоя път ще си я сърбаш сам
докрай.
So sorry
Марк, honey
U`re so choosy,
някой ден ще ти сипя отрова в кафето
ще ти направя кнедли с марихуана
ще стоя
и ще те гледам
облечена във вечния си халат от евтина
тайландска коприна
и розови ролки в косата
с устни боядисани в безвкусен оранжев
ще се чувствам като на покрива на света
докато от устата ти потече пяна
както всеки ден
в който не спираш да опяваш
застинал в спретнатият си вид
като въсърсна кукла от музея на мадам
Тюсо
къщата
кредитните карти
кучето
децата
гади ми се от теб
Oh sugar
от залепналата усмивка
и от бръчките ти изгладени с ботокс
и съзнанието за висша раса
толкова си смешен
noneу,
докато прикриваш неумелият си
сексизъм,
казвайки ми, че мястото на жената е в
кухнята
дрънкайки
за политика и религия
Мъжът е пъпът на света
а ти си мъж

(на тази жена, като че ли)
и каквото Бог е събрал, човек да не
разделя
общи са къщата
кучето
кредитните карти
децата
дори не е задължително в този порядък
само още една фраза, Марк, само още една
и ще ти сготвя чорапите
чековата книжка
брилянтна

а после ще си намеря добър адвокат,
и ще пледира delirium tremens

РАГУ С ПОЕЗИЯ И ХМЕЛ

той ѝ пише прекрасни стихове
а тя никога не ги чете
събира ги в папка с надпис – неизвестни
и когато я попита – какво мислиш
тя вдига рамене и казва:
аз не разбирам нищо от поезия, виж ако
ставаше дума за
овнешко печено с хмел и бира като това
на старата Харгрид
щях да имам мнение
и го поглежда с най-сериозния си
и съсредоточен поглед

той се прибира в тъмната си таванска стая
ляга в леглото и почва
да подрежда на ум още по-нежни и още
по-ласкави думи
вади речници и опитва различни стилове
и разни
словесни евкалибристки
очаквайки утре да я впечатли
а тя да му каже
- о скъпи, отваряйки счупената му врата
- това е толкова истинско и това наистина
съм аз
присядайки на леглото му
обгръщайки го с ръцете си миришещи
на овнешко печено с хмел
целувайки го с устни
които имат дъх на тъмна страст
и една леко горчиво кисела нотка от
бирата

-скъпи – би казала тя -никой никога не ми
е казал подобни
неща
докато смъква дрехите си
и ляга до него
в тъмната стая миришеща на пот влага
мастило и вино
и го люби с всичката онази страст на
жена от покрайнините която
умее да прави любов по-добре от овнешко
печено –

мисли той
и подрежда най-красивите си думи
черни редки речни перли за пицната ѝ
шия
а тя събира думите му в папка,
която не чете
крие я в гардероба завита с пликчета
теменужки, розмарин
и поне още петнайсет подправки
достатъчно нафталин
предпазващ от молци и всякакви други
вредители
като венчален венец, какъвто изобщо не
е имала

той заспива самотен,
а тя
не обядва поезия.

Марк Фризинг - Вечността на детския сън е
отлитащ момент VIII

ИЛЕАНА СТОЯНОВА

Из стихосбирката “Любовна песен”

КАК СЕ ПИШЕ ДОБРА ПОЕЗИЯ

писането на добра поезия
е изхвърляне на огромна
сексуална енергия
от мисълта и тялото.
то е като целуването
с език и зъби
до загуба на въздух до кръв
като пеене от мъка
като плачене от върховно щастие.
и е като бясно куче което те захваща
по всяко време на денонощието
когато си сама и опиянена
сама и разгневена
сама и разнебитена
когато нямаш нищо друго.
пристрастяване и замайване е то
нелечимо болестно състояние
транс в който се движиш по ръба
мъчително щастлива.
то е соната за цигулка и чембало от Бах
под арката на лятното небе
когато два облака се сблъскват
и музиката свети и трещи
а в далечината - седем
погребални камбани.
и не е писане на стихотворения
а живот -
нещо повече от думи рими и метафори
повече от сън любов секс и задоволяване.
нежен любовник е
който никога не те изоставя
бавно полудяване от самота
от глад и жажда
стопроцентова обич към себе си
готовност да те отхвърлят
да те запратят в Ада
с непризнаване
и забрава.
писането на добра поезия
е почти невъзможно
след Цветаева, Рилке, Кавафис, Елиът
Йейтс, Рембо и Буковски
но не е излишно да опиташ
да се метнеш върху листа
с цялата си страст
диво и яко.
и докато хората в полунощ
вият, стенат, плачат между чаршафите
ти се разтапяш
без мъж
без надежда -
добра поезия се пише така...
ако не можеш
да го направиш
няма да е голяма загуба.

МОЯТ ПРИЯТЕЛ ХУДОЖНИК

моят приятел е художник
с бохемски маниери
с предизвикателен поглед
с дреха от прах
с един инсулт

човек
възторжено сграбчващ
чашата на Залеза
не може да види света
без контрасти.

затова картините му са
малко странни и налудни
(понякога и страшни)
изпълнени с
извънземни същества
еротични форми
сенки от отвъдното
неродени призраци
цветя в раковини
Мадоната с младенца
Богове и сатири.

ние двамата сме сродни
по изкуство
мислите ни –
едни и същи мисли за душата
деца на ритъма сме
пространство-време –
чрез тях чувстваме.

мнозина се възхищават
от творбите му
други се страхуват
смятат че застрашават
съществуването им
трети изобщо не обичат
художници.

а днес изкуството
е в държавен
в имперски
в световен упадък;
хората пият бирата, виното, ракията
гладни и сами;
разрязват пържолата само в празник;
лягат да спят сити и сами
в този упадък
с очи покрити от прах
в изтерзания пращен делник.
хората знаят
между днес и утре
има само болка...

нечестивецо мой, художнико,
моя душа
обикнах те
с тази дреха от прах!

ВАЛЕНТИНА ДОБРИНЧЕВА

НА ФИНАЛА

Животът е прекрасен – казах си щом се отпуснах след дългото каране по пътя. За кратко време бях успял да кръстосам доста разстояния, натискайки педалите, и още куп неща да свърша.

Тогава седнах аз заслужено на масата на възрастта – като равен с равни, въздъхнах и си казах, че животът е прекрасен, а преди два часа не смятах така.

МЕЧТАЕНЕ

Да споделим мечтите си – това ни среща в тайна вечер. Глави сблизихи в заговор редим това, което утре ни очаква, това, което искаме да дойде вдругиден. Една мечта не задушава друга, а двете следват се, подавайки ръка, и влачат се взаимно за косата като един добре познат барон. Отиваме в мислите си до спокойна старост ала и нея украсяваме със сребърни фуркети – та да не е съвсем покорна, а малко луда и много светла...

И вземаме от всичко с пълни шепи – от всичко – не за нас предназначено. Затворили очи отиваме далече, отваряме ги – и на гарата сме още, ала готови сме по-малко да грешим по пътя, и не една любов и страст в повече сме преживели...

Напускаме вечерята с усмивка, оттегляме се в заговор – задоволени, заситени, богати, не сами, изпразнени от старите мечти, с очи от нови възжеления превзети.

СВЕТТОТО СЕМЕЙСТВО

Колко различно почва тази сутрин – усмивки има, вместо укори внезапни на чай мирише – усещам, както друг път не съм, защото гърлото ми било е свито от обиди.

Похапват здраво всички и палачинки, макарони, кифли редуват се в сладостна нега, и подир тях – усмивки, а през прозореца дори го няма слънчо... и цял ден продължава си така – добър, добър...

Изглежда сутринта в леглото родителите ни не само са се събудили, на мама татко е надвил и тя му е склонила, усмихват се, каквото да им струва и вечерта завършва с танци!

БИЛЯНА В. ТОДОРОВА

ПЪТЕВОДНА

Вървя на пръсти по изсъхналите длани на подивелите в самотност слънчогледи. И съм танцуваща и нежна. Като залез. И съм влудяваща и неопитомена. И нямам граници. И няма теореми, които някак да измерят верността ми или лъжите ми. Греховна и свещена, до смърт обичана, намразвана до сладост. не ще ме спре до кръв смразяващата сянка, чиито студ прегражда белите пътеки; Не ще ме спре; сега съм никоя и всяка, сега съм болка и съм билката за нея. Простри ръцете си със мен към светлината; в нощта не ще изгубим пътя си; последвай... последвай стъпките - танцуваща във мрака, ще бъда слънцето на тези слънчогледи.

ЗАВРЪЩАНЕ

Сама ще чакам - неразплакана. Поспряла за кой ли път на този, същия перон. Аз всички влакове отдавна вече зная, познавам всеки въл локомотивен стон. И всички сиви, всички прашни коловози. И всички прашни, тъжни влакови фенери. И всички фарове - до лудост безпосочни. А знам - че има още много градове, в които влаково, безсмислено ще бродим. И двама с теб - ще търсим своя празен дом. За да се върнем пак - объркани и болни - обратно тук, на този същия перон.

Сама ще чакам. И когато се завърнеш, ще те прегърна – и, разплакана, ще спра - ще спра в ръцете ти. И даже да си тръгнеш - за този миг бих преобърнала света.

АНТРАКТ

След тебе сцената остана някак празна. След теб вкусът на всяка реплика горчеше. И вече никой край не беше „както трябва“ и всички думи ми звучаха някак грешно.

След теб изгуби смисъл някак си сценарият. И всяка пряка реч звучеше неуместно. Изтрих ги всичките - да тънат във мълчание! След теб - звучат фалшиво всички гласове!

... След теб потънах в мрак. Антракт превзе пиесата. Мълчат разплакани, застинали актьорите зад две завинаги разтворени завеси - и просто чакат. Второ действие ще дойде.

АНГЕЛ АТАНАСОВ

ЩЕ ДОЙДЕШ ЛИ ОТНОВО ПРЕЗ СЕПТЕМВРИ?

Ще дойдеш ли отново през септември? Не знаеш как жадувам да те видя, когато във налягалите зебри по плочите на двора си отидат.

В градината на пеещото лято листата сякаш вчера са наболи, но аз усещам есента, която подостря вече жълтия си молив.

Ще дойдеш ли? Тъй малко ни остава, преди съдбата всичко да ни вземе... Да скитаме със теб като тогава, край мръкнещи гори в дъждовно време,

да видиш покрай някой грохнал дънер Живота – като житно зрънце малък и в тебе тази мисъл да покълне – че вече не е време за раздяла.

ВАЛИ С ДЪЖДА ТЪГАТА МИ НАПРОЛЕТ

Вали с дъжда тъгата ми напролет. А някога край мен валяха стъпки, покарваха мечтите ми на воля в онези дни изгубени и скъпи...

Една река прииждаше срещу ми и всяка нощ с вълните ѝ отплавах... О, колко бих се смял като безумен, на някой, ако кажеше тогава,

че дните занаяпред ще се стоварят над мене като майски град жестоки, а аз ще гледам призрачната пара, изгубен край издъхващите локви.

ЛИДИЯ КОВАЧЕВА

ОБРЕЧЕНОСТ

В памет на зет ми – Тодор Тодоров

Страдание от болест налечима го съсипа! Светът му преобърна се и в миг се разруши! Съдбата наспори му мъки, в куп му ги изсипа! Смъртта подготви удара, за да го съкруши!

Умираше с достойнство той! И бавно – дни и нощи!

Но тлееше надежда в трескавите му очи! До сетен дъх, със сетни сили бореше се още! Отчайващо безсилна, медицината мълчи!

В кой кръг на Ада земен, с гледка, тъй непоносима, безброй са като него – родственици по съдби?! Дано в отвъдното за болките им лек да има! Пред мъките им нечовешки, даже Бог скърби!

СМЪРТТА ИЛИ БЕЗСМЪРТИЕТО НА ЕДИН ПОЕТ

В памет на поета Емил Иванов

Ти беше слънчев лъч в живота ми, Емиле! Смъртта ти съкруши ме – гръм в безбурни дни! Вестта ѝ вля се в мен като отровно биле! Дъхът ми сякаш секна. В миг ме вцепени!

Без теб годините, сиротни, ще отминат! Ти беше глътка въздух, тъй необходим! Духовно извисен, в таланта – ненадминат! Аз вярвам – и отвъд си връх, недостижим!

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

ПОЖИЗНЕНО

На Джон Форест

Оредяха ми приятелите вече... Имам хиляди неведоми познати... През годините Животът ни изсече... Тук-там няколко ветреца още клати...

Близи и роднини оредяха... Спомени останаха в наследство – някъде без дом, под чужда стряха... Имам само тях и свойто детство...

И децата пътя си поеха – в други градове, зад океани... Картички и снимки – таз утеха в албуми безмълвни ще остане...

Ще се срещнем някой ден, навярно – през пространства, време и неволи... Капчица роса ли пак ме парна?... Или е сълза? И за какво ли?... –

Не за старостта, която иде!... Не за младостта, която мина!... – Искане ми се спретната да видя тук, приживе, своята родина!...

ЕХ, ЛЮБОВ НАРОДНА...

Сцени от пародии на драми, кукли, разиграни на конци... Все намират пътя към скръбта ми нашите народни първенци...

Алчност зее в тъмни интереси – черен фон зад черен таласъм... Ех, любов народна, ти къде си?! Бедна си и спиш балкански сън...

На бермудски твоят ден навява – пропастно продънен и крадлив... Кой би давал помощ срещу плява между САЩ, Москва и Тел Авив?!

Как ли на достойнство да те уча в крепостта на моите деди, щом все хвърляш зад стените ключа, както си го правила преди?!...

РИТОРИЧНО

*„Тежко, тежко! Вино дайте!
Пиян дано аз забравя
туй, що, глупци, вий не знайте
позор ли е или слава!...”*

Христо Ботев

Днес бързо оредяваме на площ, която ни е вече тъй широка... В историята чезнат чест и мощ, приемаме на дявола оброка...

И всичко се повтаря като в сън, излизане от който просто няма... Напомня ни през ден камбанен звън, че този сън зловещ не е измама...

Тук наши политици грабят с нюх на вълци единици хляба роден... За воплите народни все е глух пастирът, който трябва да ни води...

А българите наши по света все общностите там увеличават. Да преосмислим своята суета: позор ли е това, или пък слава?...

ДА СИ СПОМНИМ

ИВАН ПЕЙЧЕВ е роден на 16.12.1916 г. в гр. Шумен. Починал на 9 юли 1976 г. Един от най-талантливите поети на България. Автор е на стихосбирките: „Стихотворения“ (първата му самостоятелна книга), „В минути пред атака“, „Начало на деня“, „Далечно плаване“, „Лирика“, „Лаколично небе“, „Стихотворения“, „Есен на брега“, както и на пиесата „Всяка есенна вечер“. Бохем по душа. За него се разказват различни случки от очевидци, сядали на неговата маса. Една част от тях са станали в прочутото софийско кафене „Бамбука“. Фразата на Пейчев била: „Седни и главно – почерпи“.

По думите на стария софийски журналист Мишо Топалов, седял веднъж Иван Пейчев в кафене „Савоя“ и наблюдавал през прозореца сградата на Народното събрание. Пиел си поетът бялото вино, а нямал пари

да го плати. Чакал някой приятел да мине и да го почерпи, но никой не минавал. И като гледал отсрещната сграда си помислил: „А бе, защо не взема да го продам това Народно събрание, че да си платя виното?!“ Излязал от кафенето и закачил бележка на входа на парламента: „Продава се народното събрание, справка – Иван Пейчев, „Савоя“. По едно време в кафенето влязъл висок цивилен мъж и попитал келнера, кой е Иван Пейчев. След това отишъл до масата му и се представил: „Аз съм полковник от Държавна сигурност“. Пейчев му отговорил: „Аз пък съм маршал в българската поезия. Седнете и главно почерпете“. Полковникът седнал, поръчал една кана с вино и попитал той ли е закачил бележката. „Да, аз я закачих. Рекох си – ако се намери някой глупак да го купи това Народно събрание, ще го продам като нищо и ще си платя виното. Наздрав, полковник!“.

ДЪЖД

Този пролетен дъжд, зашумял
неочаквано звънко във мрака,
тъмнината той сякаш разся
и със блясък окъпа листата.

Този дъжд, много топъл и бърз,
в миг прозорци и порти затвори
и сближи този дъжд изведнъж
под дърветата птици и хора.

Този дъжд, изведнъж завалял,
спря внезапно и всичко размеси:
ветрове, небеса и трева,
птичи песни и говор човешки.

Но при храста до живия плет
две очи от тъга са пронизани –
две очи са изпълнени с теб
и не виждат, те нищо не виждат.

Изгорено от слънце небе,
тишина и пламтящо затишие –
в тежък зной тлее всичко край мен
и не мога, не мога да дишам.

О, не тръгвай сега и докрай
не бъди все така безсърдечна;
късче хлад, глътка въздух ми дай
в ледовитата своя далечност.

ИЗПОВЕД

Аз не съм виновен, аз не съм
никога в живота си забравял
белия тревясал калдъръм
и късията, сгушени на завет.

Аз не съм забравял ни за миг
маранята, тръпнеща в полята,
враните във равните бразди
с бавен дъжд и мрак върху крилата.

Твоя бърз и остър хоризонт
все така сърцето ми пронизва,
все така в сърцето ми гнездо
свиват твоите залези и изгреви.

Топъл дим. Дървета, ветрове
и звънчета в снежните пъртини..
Аз живях изпълнен само с теб
и не съжалявам, не проклинам.

И не съм виновен, и не съм
чужденец, ни гостенин неканен;
може би съм стenal, но насън,
уморен от моите изгаряния.

Бележка и подбор на стиховете
СИМЕОН ИЛИЕВ

НАЦИОНАЛЕН АНОНИМЕН КОНКУРС ЗА ПОЕЗИЯ „ПАМЕТТА НА ВОДАТА”, ОРГАНИЗИРАН ОТ ОБЩИНА БЯЛА И СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ - ВАРНА

Статут:

Наградата има за цел да стимулира литературното творчество, посветено на многообразието на българския воден ресурс и свързаните с него философски, естетически, дори туристически вариации.

Тази награда е уникална за България и несъмнено ще превърне организаторите в обект на национален интерес не само в чисто литературен план.

Тя се дава за поетичен цикъл (до 3 стихотворения). Произведенията трябва да са свързани с насочеността на конкурса и в тях да присъства водата – в многобройните интерпретации на този природен феномен.

В конкурса могат да вземат участие български автори от страната и чужбина, без възрастово ограничение, като предлаганите произведения не трябва да бъдат печатани до този момент или публикувани в Интернет.

Представените творби се оценяват от национално жури от три члена, избирани от Инициативния комитет на наградата. Наградата е ежегодна. Връчва се в началото на септември на тържествена церемония в гр.Бяла.

Срок за изпращане на конкурсните творби за 2011г.: до 5 септември 2011г. – „Ден на гр.Бяла“, на адрес: гр.Бяла, Област Варна, ул.”Андрей Премянов” №: 29 - за конкурса “Паметта на водата”. Творбите се поставят в плик без името на автора, а в отделен, по-малък, запечатан плик, с името, телефона и адреса на автора.

Марк Фризинг - Размисъл за Бюклин

ХУДОЖНИКЪТ В БРОЯ МАРК ФРИЗИНГ

Марк Фризинг - Чакащите Фридрих

Роден на 15 януари 1960г. в Люксембург. Възпитаник е на Художествената академия и Университета за хуманитарни науки в Страсбург – Франция. Специализант е в ателиетата “Cite des Arts” – Париж през 1986г. Член е на Съюза на художниците в Люксембург /1983/ и Художествената асоциация “Fels-am-Wagram” в Австрия /1996/. Автор е на над 30 самостоятелни изложби в Люксембург, Белгия, Франция, Австрия, Швейцария, Германия, Холандия, и България. Има участия в повече от 90 международни изложби, биеналета и триеналета в областта на графичните изкуства. Носител е на 11 престижни международни награди в Европа.

Графиките на Марк Фризинг представят един сюрреалистичен свят, изпълнен със спомени, подсъзнателни внушения, архетипи и видения. Техният творчески заряд, макар и на пръв поглед разнороден, свидетелства за изключителен талант, с особена и неповторима индивидуалност. Въпреки разнообразието от теми и проблеми, те изграждат и олицетворяват един общ светоглед, в който творецът преминавайки отвъд реалния свят, създава паралелна и единствено негова действителност. В технологичноотношение графичните листи са невероятна комбинация от традиция и оригиналност, в която офорт, мецотинто, акватинта, литография или инталио не толкова доминират в своя класиче-

ски вид, колкото надхвърлят установените рамки, граници и представи с определено авторско присъствие. Прецизната рисунка, чистотата на обемите, стилистично издържаните колоритни гами и хармоничния синтез на цветове, линии и форми създават особена атмосфера. Големият формат, който се налага е богат на образи, детайли и разнообразие от фактури. Той не нарушава въздействието на творбите. Застанал пред тях зрителят открива сложни послания и идеи, които запазват усещане за интимност, уют и задушвена атмосфера.

Марк Фризинг е носител на Голямата награда на град Варна от 15-то международно биенале на графиката.

Гл. ас. д-р ДЕНИЦА ЯНЕВА

Не случайно подбрах това заглавие – то отразява най-точно духът на този компактдиск. Той е благослов, а не проклятие; светлина, а не лирично подземие. „Черният пясък“ за бели дни и помисли. В пещта му се раждат миражите за красивото и истинското, за достойното и призваното, за любовта, далеч от всяка омраза и ненавист.

Няма лош живот. Той е такъв, какъвто е и трябва да го прищипориш, вкопчил се в гривата му и да полетиш с него – между долната и горната земя. Призван и неразбран, обичан и ненавиждан, свободен и волен като вятъра. Няма смърт – има красив кръговрат, в който участват и внуците ти. Това е светлото усещане на Христо, неговото послание в компактдиска „Черният пясък“.

ЧЕРНИЯТ ПЯСЪК

Има толкова много песъчинки на морския бряг.

Има толкова много музика във всяка вълна.

Има толкова много жени, чакащи привечер някого.

Има толкова много пътеки към слънцето.

Могат ли едни очи да бъдат слънце?
Могат ли едни ръце да бъдат бриз?
Могат ли едни коси да бъдат зазоряване?
Могат ли да бъдат устните пристанище?

Вярваш ли, че рибите ще проговорят?
Вярваш ли, че ще дочакам закъснялото “Обичам те”?
Вярваш ли, че утре времето ще бъде хубаво?
Вярваш ли, че ще изчезнат песъчинките?

Сипе се пясък над срещи и залези,
сипе се черният пясък.
Сипе се пясък над чувства и спомени,
сипе се черният пясък.

ЗАВРЪЩАНЕ

На децата ми Димитър и Мария

Когато вятър в моите платна престане да празнува
и гасне в пясъка железен слънчевата жар,
повярвал в странната съдба, че още съществувам,
ще стъпя пак на този бряг при каменния фар.

И ще прошепна аз:
“Здравей, море! От дълъг път се връщам.
С вълните си ти знак подай на своя блуден син.

Стоя смирен, на колене, сред прилива закотвен.
Да пием тежко вино с теб и да си простим!”

Престъпни разстояния и срещи
бързотечни – препусках яростен през тях в безумен кръговрат.
Животът ми – разпръснат прах по пътищата далечни
ще свърши тук, в руините на този древен град.

И ще прошепна аз:
“Здравей, море! От дълъг път се връщам.
С вълните си ти знак подай на своя блуден син.

ХРИСТО ГРАМАТИКОВ

„ЧЕРНИЯТ ПЯСЪК” ЗА БЛАГОСЛОВ

И не ти остава нищо друго, Бургас.
освен да си помислиш и да речеи:
„Да бъде светлината!”

Роден е на 11 юни 1947 г. в гр.Поморие. От 1978 г. живее в

Женен, със син и дъщеря, един внук.

Инженер по автоматизация (Москва 1970) и мениджър стопанско управление (Бургас 1992).

Пише поезия, музика и сатира, превежда от и на руски език. Бард - изпълнява авторски песни и песни на руски бардове.

Издадени: „Слънчеви прис-

ПОЕТИ С КИТАРА

таница”, поезия, 2005; „Вчерашен миш-маш”, сатира, 2007; „Черният пясък”, авторски песни, компакт-диск, 2011.

Самиздат: „Оловни мрежи”, поезия, „Алегро Сентенциозо”, песни, „Несъвместимост”, преводи на поезия на Роберт Рождественски, „Старо корабно въже”, компакт-диск с авторски песни, „Бригантина”, компактдиск песни на руски бардове, билингва.

Награди за естрадна сатира, музика за документални филми, театрална режисура и актьорско майсторство, поезия.

Престижни награди от форуми на поети с китара: Личен

плакет „Сребърен ритон” на Министъра на културата за изключителен принос в развитието на авторската песен, Голямата награда на Софийските вечери на авторската песен, Награда на Съюза на Артистите, Награда за най-добра песен за морето, Специална награда на Община Несебър, Награди от „Бардфест Ловеч, „Шумен-бард”, „Славянска прегръдка” Варна, „Есенни бардове” Разград и др.

Член-основател на Клуба за авторска песен „Кръгът на Барда” – Бургас. Организатор на Летните празници на изпятата поезия „Солени ветрове” в Бургас и на Международния бард-фестивал „Черният пясък” в Поморие.

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

ПОСЛЕДЕН РЕЙС

На брат ми

Усетиш ли зова на южните морета
и мирис на подправки, мулатки и кафе,
С опънати платна на старото корито
тръгни отново към далечни брегове.
Капитане, не снемай флага –
За рейс последен набирай сила!
А по-нататък – вятър попътен
и седем фута вода под кила!
На кръст да те разпъват свирепи урагани,
дори и океанът да те разлици цял,
прекършената мечта след тебе ще остане
И споменът, че ненапразно си живял.
Капитане, не снемай флага –
за рейс последен набирай сила!
А по-нататък – вятър попътен
и седем фута вода под кила!

Ще те изпратят в рамка с най-хубавата снимка:
на мостика изправен, с обветрено лице...
Сред мъката по тебе един от твоите внуци
ще впери жаден поглед към синьото море.
Капитане, не снемай флага –
дори отгатак, дори сред щила!
Дори след края – вятър попътен
и седем фута вода под кила!

Марк Фризинг - Нищо загубено, нищо спечелено

Стоя смирен, на колене, сред прилива закотвен.
Да пием вино като кръв и да си простим!”

ИЛЮЗИЯ

Затварят се очите ни, затварят се.
Все повече безмилостно с годините.
Надеждите ни смесват се със спомени
и става преживяното неистинско.
Понякога случайното докосване
напомня ни, че със любов сме бременни
и тръпнат във вълнение забравено
душите ни, невъзприели времето.

И бързаме през чувствата разбудени,
взаимност търсим и желаем,
и си вярваме!
С мечти нетрайни нощите изпълваме,
щастливи сме...насън! – и пак се раждаме.
Докато някой поглед,
жест или движение
прекъсва рязко пролетта в сърцата ни
и отзвучава в нас като знамение
предвкусваната прелест на желаното.

Затваряме очите си, затваряме
и мъкнем болките си, всъщност
несподелени,
към слънцето угасващо на дните ни
за да умрем
с очи отворени.

ЗИМНО МОРЕ

На моят внук Христо

Невидими вълна подир вълна,
прибоят – като в тиха лятна вечер.
Пробиват плахо вялата мъгла
необясними мореходни силуети.
Зима в Бургас...

Чернее сам и горд брегът,
сред голи клони, като призрак – парус,
на залива обърнал гръб, градът
потръпва в крясъци на гладен гларус.
Зима в Бургас...

Последен декемврийски ден. Тъга.
Таи надежди пясъкът премръзнал.
Море и свод се сливат в сивота
и няма хоризонт. Къде да тръгнеш!?
Зима в Бургас...

СЛЕД ПОЛУНОЩ

На Нели

Не си отивай! Нека те погала.
Не се прави на лоша – ти не си!
Усмивхаш се...Нощта преваля.
Морето чуваш ли?...Мълчи.

Зора бъди – и вечно ще съм буден,
за да те срещам първи. Разбери,
че най-жестокото е да загубиш
това, което с мъка си открил.

Поискай слънце и ще се запала.
Поискай вятър – и ще се взривя.
Изминах дълъг път, повярвай.
Но ако тръгнеш – ще те спра!

Пръсни косите си по мойто рамо.
Да те погала искам...Помълчи...
С върха на пръстите си само.
А после, ако можеш, си иди!

ИЗПОВЕД

На жената до мен

Ако цялото небе не мога да ти дам,
ще ти стигне ли четвърт луна
и срещу нея две звезди –
очите ми?!
Ако цялата земя не мога да ти дам,
ще ти стигне ли една гора,
дървета с клони милващи –
ръцете ми?!
Ако цялото море не мога да ти дам,
ще ти стигне ли едно планинско езеро
и в него лодка, близо до брега –
тъгата ми?!

И ако толкова любов
и още толкова любов,
която всеки миг ще ме взриви,
ще можеш ли
парченцата да събереш,
за да остане в теб
сърцето ми?!

От стр. 1

късно заедно с Райко Жинзифов и К. Станишев заминава да учи в Москва.

Венец на техния творчески път е изданието с моралната и материална подкрепа на католическия хърватски епископ в Дяково Йосиф Щросмайер сборник „Български народни песни“ (1861), а на житейската им драма - мъченическата смърт в Цариградската тъмница.

Най-схематично изложени, това са фактите.

От съвременна гледна точка епохата, в която се раждат, живеят, борят се и творят двамата братя, както техният необикновен житейски и просветителски път поставят и няколко проблема, които няма как да се заобиколят.

Първо. Доколко епохата на Българското възраждане, освободена от учебникарско-стилизираното си битие, е вградена в ценностната система на съвременния българин като мярка за съизмерване, модел на поведение и мотив за себепознание.

Второ. Понятията „български народ“, „българска нация“, „независима българска църква“ като прицел на чужди стратегии, политика и пропаганда.

Трето. Съвременната глобалистична философия и съдбата на националното ни самосъзнание, така пишно разцъфтяло чрез подвига на възрожденците ни.

На 23 март т.г. в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ беше организирана дискусия на тема „Народните будители братя Миладинови и Григор Пърличев“. Събитието беше посветено на 150-годишнината на сборника „Български народни песни“ и 150 години от увенчаването на Григор Пърличев с лавровия венец за поезия в Атина за поемата му „Сердарят“.

Подобни форуми са може би най-подходящата среда, в която става очевидно разминаването на съкровено-съдбовните послания на творците от възрожденската епоха с тяхното грижливо-приповдигнато, словесно гълкувание днес. Това не е лицемерна констатация, но тя е вярна, защото днешната „защита на възрожденците“, независимо от най-искрените подбуди и добронамереност, в повечето случаи е лишена от тяхната благородна духовно-прагматична дейност и оставя тягостното чувство за досег с някакъв необозначен платонизъм. Кодът за рапознаване на вдъхновението, извисило ни като народ по време на Възраждането, засега е далеч от същността на днешното ни духовно битие. Затова си мислех, докато моят приятел – поет, есеист и публицист от Скопие Симеон Симев четеше своя доклад „Братя Миладиновци во криво огледало“.

За разлика от цялата кохорта интелектуалци в братската страна, възпитани в псевдоценностите на македонизма, Симеон Симев в своя сбит, избилстващ с есеистично-публицистични моменти доклад, разгърна една страница от единната ни история,

в която епохата и личностите на братя Миладинови и техните съкровени тежнениия търпят безжалостна режисура, за да се нагодят към потребностите на една политическа конюнтура, в която истината няма никаква цена. Посегателството върху същността на възрожденския процес, в чийто облагородяващ купел бяха потопени предците ни от Ниш до Одрин и Лозенград и от Тулча до Охрид, Лерин и Воден, днес има много измерения. Симеон Симев подчерта само това, с което е запознат най-добре, има лични впечатления и достатъчно документи. Лепенката с надпис „Македонски народни песни“ върху корицата на оригиналното издание на сборника на братята в къщата музей в родния им град, не може да се разглежда само като провокация към съкровено то им национално чувство. То говори за моралната деградация, присвоила си правото да се разпорежда със заветите на двама духовни титани. Но моралната деградация също се развива. Днес уличаващата в злосторство лепенка е махната, сборникът е издаден в Скопие с оригиналното си заглавие, но това става в контекста на нови надстроени постулати на македонистичната доктрина, които за незапознатите поколения там

се възприемат като света истина. Упрекът на Симеон Симев обаче е адресиран повече към българската наука, политика и духовност. Търсят и намират ли те най-подходящите средства за защита на истината и ценностите на Възраждането, завещаани ни от братя Миладинови?! Това се отася и за всички нас като народ.

Кузман Шапкарев, един от най-непосредствените свидетели на трънливия път на Димитър, негов ученик и възторжен почитател, е чул и записал пророческите му думи при неговото арестуване:

„Що така сте се уплашили, деца? Една шепа кръв е човеческият живот, турена во едно ваганче, скърши ваганчето и ще изтече кръвта, заедно с нея и животът. За толко ли ще се уплаша? аз отивам на вярна смърт, но народът български, за когото съм ратувал и за когото ще умра, няма да умре заедно с мене. Той ще остане и подир мене и един ден ще възкръсне величествен. Той тога ще оцени и моята кръв! аз посях семето, а вие бъдете живи да пожнете плодът му.“ (Кузман Шапкарев, „Материали за животоописанието на приснопаметните братя Хр. Миладинови, Димитрия и Константина“, София, 1909).

Българското възраждане е феномен не като процес на народностно възкръсване, това е характерно и за другите народи. Феноменален е фактът, че нашето възкръсване се осъществява при наличието на много спъващи фактори, освен турското роб-

ство. Държавническата парадигма на Османския завоевател след падането на Константинопол (29 май 1453) е: политическата власт е неговата, а духовен шеф на християните, независимо от народността им, е Константинополският патриарх, тогава Генадиос Схolariос. Истината за двойното робство, турско и фанариотско, превърнала се в учебникарско клише, е само една схема. Съдържанието на схемата е потресаващо. Това е всекидневие на българина, осакатяван физически в условията на политическото робство, и духовно – от робството на гръцките владци и попове, които хвърлят баснословни суми, за да откупят служебните си постове и изкарат след това парите и своята печалба от нещастните си енориаши-българи. Честа практика е владишките тронове да се заемат и от съвсем неграмотни, но алчни гърци...

Да не забравяме, че тук има и геополитически момент. България като територия е най-близо до Цариград и респективно – в най-мощния обсег на политическото и религиозното силово поле на турската и фанариотската власт. Парадоксът, че Димитър

ДЕЛОТО НА БРАТЯ МИЛАДИНОВИ КАТО ПОСЛАНИЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО КЪМ НАС

150 години от издаването на сборника „Български народни песни“

Марк Фризинг - Машина за ръкописване

Миладинов е преминал цялото си образование на гръцки език и писмата си е писал на този език, е показателен. Нещо повече. Всички песни, влизащи в сборника „Български народни песни“ са били записани с гръцката азбука. По настояване на спомоществателя Йосиф Щросмайер по-малкият брат Константин ги преписва с българските букви.

Мотивът за непосилната борбата за български език, за българско обучение и богослужение е психологически обоснован. Димитър Миладинов, този изтънчен интелект, няма как да не долови целенасочената и наситена със садизъм дискриминация на българите в рамките на империята. Той се втурва в непосилната битка с цялото си същество. Не знам дали в днешната лексика на българския език има дума, която би охарактеризирала най-точно порива на този човек за борба – неравна, но неизбежно-необхо-

дима. В неговото съзнание, както по-късно и в съзнанието на всичките му последователи и ученици думата „българин“,

„българско“, „български език“ придобиват свещен смисъл. От Паисий Хилендарски, през Софроний Врачански, Неофит Бозвели, Йордан Хаджиконстантинов - Джинот, братя Миладинови и Григор Пърличев, до Любен Каравелов, Райко Жинзифов и Ботев думите, обозначаващи българската принадлежност са наситени с възторг, омиление и любов като противовес на издевателствата, хулите и садизма, упражняван векове наред над народа ни. Всичко това съвременната хуманитаристика определя като геноцид, духовен и физически. И може би е съвсем прав френзузинът Жорж Буске, който виждайки как намерените книги в библиотеката на някогашните български патриарси в Търново са изгорени от гръцкия владика, възкликва стъписан: „Никога от Омир насам не е виждан подобен фанатизъм. Никога един народ не е бил така системно денационализиран...“ (Gorges Bousquet, „Histoire du peuple bulgare“, Paris, 1909).

Сто и петдесет години след излизането на сборника „Български народни песни“ българският народ съвсем

не е това, което са виждали в мечтите си братята от Струга и възрожденците ни. Македонизмът, като доктрина за ерозия на целокупното българско тяло, вече съвсем не е самотна стратегия. Още преди разпада на Югославия група сръбски „езиковеди“ сътвориха т.нар. шопски език, на който говорили шопите, народност, която била различна от българите, но близка до сърбите. На този шопски език през 1992 г. беше преведена и комедията на Ст. Л. Костов „Женско царство“ и поставена в Цариград. В Атина (1996 г.) тържествено бяха представени „Помашко-гръцки речник“, „Гръцко-помашки речник“ и „Граматика на помашкия език“, за да се тегли разграничителна линия между езика, на който във всекидневие то си общуват българите мохамедани в Гърция и българския език. Колко е бил прав в тревогата си Димитър Миладинов, когато в писмо (20 август 1852 г.) до Александър Екзарх, главният редактор на „Цариградски вестник“, ще напише: „Разумни! Пороят на елинския език ще стане за тукашните места неудържим, ако не се вземат силни мерки...“

Братя Миладинови и всички възрожденци изпълниха блестящо задачите, които тяхното време им постави. Нашето време ни поставя още по-трудни задачи с почти същите национални измерения. Имаме ли ние, днешните българи, очи, за да ги съзрем, е въпрос, чийто отговор едва ли ще получим само с организиране на конференции и дискусии, доказващи колко велики са възрожденците ни.

Липсата на приемственост в дейността на възрожденците ни е нашата ахилесова пета. Славословието на предците ни извън осмислянето на предизвикателствата на днешния ден само подчертава отдалечеността ни от същността на техния пример.

На 12 февруари 1861 г. Константин Миладинов отпечатва във вестника на Раковски „Дунавски лебед“ обявление за предстоящото излизане на сборника, в което подчертава: „Песните пред шест години зафатихме да събираме от секакви стърни от западна България, т.е. Македония, напр. от Охрид, Струга, Прилеп, Велес, Костур, Кукуш, Струмица и други места...“ В предговора на сборника се отбелязва, че има песни от Панагюрище и София.

През януари 1861 г. сборникът вече е в печатницата на А.Ягич в Загреб. През юни същата година той излиза. Сборникът „Български народни песни“ съдържа 665 песни с общо 23559 стиха. Появата му се превръща в събитие с широк международен отзвук. Интересът към него се подсилва и от трагичната смърт на двамата братя в Цариградската тъмница. Още през 1863 г. руският професор И. Стрезневски ще отбележи: „...Вече и сега от това, което е издадено, се вижда, че българите не само не са останали назад от другите народи по певческите си способности, но стоят и по-високо от много други по жизнената сила на своята поезия...“ Чешкият поет Й. Холмич посвещава две книги на този сборник „Юнашките песни на българския народ“ (1874-1875), полякът Вацлав Володзко, покрусен от мъченическата гибел на двамата бртя, написва повестта „Кървава придобивка“, а големият чешки поет Светополк Чех сътворява одата „На братя Миладинови“...

Днес, в условията на все по-набиращия скорост процес на взаимно проникване и взаимодействие между народите, държавите и културите, ако не съперничество, то има съревнование кой какво е постигнал във всички области на живота и особено в културата и духовността. Сборникът „Български народни песни“ е една визитна картичка на нашата духовност пред света. Питаме се обаче, преведен ли е този забележителен труд на английски, или на други езици, които се говорят в международното пространство? Участта на този сборник не се различава от съдбата на много фундаментални изследвания, посветени на българската история и култура, които за съжаление, остават единствено по лиците на българските библиотеки, обречени само за вътрешна наша употреба. Дори от гледна точка на процеса на глобализация, това е престъпление, защото лишаваме със своята небрежност и нехайство към собствените си ценности, другите да се докоснат до тях и да ги оценят по достойнство.

Това е сериозен проблем, който 150-годишнината на Миладиновия сборник повдига пред нас, съвременните българи.

КОГАТО ИСКАШ ДА ИЗПИШЕШ ВЕЖДИ, А ИЗБОЖДАШ ОЧИ

От стр. 1
ция, с които е пропита книгата. От всички стихове струи едно самоопиване от мрачните краски и мрачните тонове, от собствената позиция на лиричния герой, застанал в поза на съдник.

В известен смисъл – на дълбоко лични състояния – и такива творби имат право на съществуване. Но като единствена правда ние не можем да ги приемем.

Ние отново подчертаваме, че желаем да издадем твоя книга и не напразно прехвърляхме – не по наша вина – заглавието от план в план. И сега, когато получихме ръкописа, отново имаме същото добро желание. Но, разбира се, след като авторът също с добро желание посреци бележките, които му се правят. За съжаление ние не виждаме в ръкописа очакваните поправки. А напротив, получаваме едно ксерокопие на същия ръкопис.

Явно е, че така не бива. Ето защо връщаме ръкописа, като настоятелно повтаряме направените преди това бележки.

С другарски поздрав

Зав.редакция: /н/ /П.Алипиев/

Гл. редактор: /н/ /Т.Йорданов/

В коментара си по повод писмото до Иван Динков Красимир Машев пише: „А един от високите върхове в нашата поезия Ив. Динков тогава е бил зав. редакция в „Партиздат“ (по-късно станал и негов директор). /.../

Челните сблъсъци на редакторите с авторитети от този порядък са били неизбежна част от тяхната ежедневна работа на издатели.”

Първо. Иван Динков никога не е заемал високи партийни постове. Изключвам малък период след 1989 година, когато беше член на Висшия партийен съвет на БСП. Той завеждаше една от най-трудните и сложни редакции на „Партиздат“ – „мемоаристика“ където се издаваха спомени и биографии на партизани, ятаци, партийни функционери. Това налагаше често Иван Динков да влиза в конфликти. Лично съм бил свидетел как всеизвестният тогава генерал Стою Неделчев-Чочоолу (има и филм за него – „Осмият“) потърси сметка от Иван Динков защо бави ръкописа му и след хладнокръвния и остър отговор на Динков последва заплаха с Тодор Живков, след което Иван Динков просто му посочи вратата и го изгони от кабинета си. Ставал съм случаен свидетел и на други подобни случаи.

Но има и нещо много важно, което трябва да се знае: през 1973-74 година, когато е писано писмото по повод на ръкописа, Иван Динков е само о б и к н о в е н р е д а к т о р в редакцията, а не завеждащ редакцията! Той става завеждащ редакцията доста по-късно от въпросното писмо. Така че тази манипулация в статията на Кр. Машев трябва да се има предвид от читателите.

Второ. За директор на „Пар-

тиздат“ Иван Динков бе назначен след промените от 1989 година. Именно Иван Динков преименува издателството в „Христо Ботев“. Това уточнение е много важно, защото предпазва от прокрадващата се спекулация. Едно е да си директор на „Партиздат“ преди 1989 година, а съвсем друго е на „Христо Ботев“ през 90-те години на миналия век. Изяснявам тези неща, защото са съществени и Кр. Машев следваше да е коректен и прецизен в този смисъл.

Но да се спрем малко по-подробно върху писмото до Иван Динков. Ще акцентирам с цитати от писмото и кратки коментари: „Ставаше дума не само за отделни д р а с т и ч н и стихове, които като мисъл и по същество са н е п р а в д а, а ставаше дума и за о б щ и я т о н н а р е з и г н а ц и я, с които е пропита книгата. От всички стихове с т р у и едно с а м о о п и в а н е от мрачните краски и мрачните т о н о в е, от собствената позиция на лирическия герой, застанал в позата на съдник. В известен смисъл – на дълбоко лични състояния – и такива творби имат право на съществуване. Но като единствена правда ние не можем да ги приемем.” /разр. моя – Н.И./ Лексиката, която е използвана от авторите на писмото Петър Алипиев и Тихомир Йорданов е от сатрапския арсенал на тогаваната партийна литературна критика към творчеството на Иван Динков. В литературната анкета, която правих с Иван Динков, на въпроса ми как са посрещнати литературните му прояви в началото, той казва: „Общо взето оценката на моето творчество през 1956 година беше силно критична. Основните възражения се изразяваха главно в това, че моята поезия е мрачна и влиза в противоречие с тяхната представа за поезията на социализма.” А на въпроса „Какви бяха възраженията към ръкописа Ви“, отговорът на Динков е: „Вечните възражения. Че е прекалено мрачна, прекалено драматична.” Както се вижда, близо две десетилетия по-късно възраженията са същите. Според Алипиев и Йорданов излиза, че трябва да се пише оптимистично, ведро, съответно на светлия социалистически живот. „Правдата“ не може да е друга, освен официалната, партийна комунистическа правда. Въобще писмото на злополучните редактори е в стилистиката на посредствените и насъсквани от Георги Джагаров хулители на творчеството на Иван Динков като Максим Наимович, Александър Спиридонов и т. н. несъстоятелни и неадекватни „литературни критици“.

В известен смисъл тази лексика напомня за писмото на Жданов в „Звезда“ за Ахматова и Зоценко. Още от античността е известно, че най-високият литературен жанр е трагедията. Това твърдение и определение със сигурност го е знаел поне Петър Алипиев.

Очевидно се налага да спо-

деля известна фактология, която вероятно е неизвестна за Красимир Машев. През 1967 година е отпечатана поетичната книга на Иван Динков „На юг от живота“, в която има изумителни стихотворения като „Иван Динков“ („Лирика“), „Възрожденско“ („Пейзаж“), „Традиция“, „Демокрация“, „Опит за биография“ (в скоби са заглавията на творбите, които излизат по-късно в „Антикварни стихотворения“ с нови заглавия). Ще цитирам „На мама“, за да стане ясно за каква Поезия става дума: *Капчукът капе – цяла нощ, до ужас.*

Налива ум на камъка студен. Нелепо е, че всяка смърт е чужда, когато всеки път е споделен! Сега си мисля – в тоя мигтен хаос, – че твоя ред е срашно предстоящ, че идва ред на мойта мъжка жалост

да слуша пред олтара „Отче наш...”

Ръцете ми трепрят, нямам сили за камъка на твоя гроб – но знам: голямата камбана в село Смилец провлачено ще бие – бам – там, бам – там, там, там, там.

И после ще запомня пръст разрита – и лудата си мисъл в тоя миг: че ситната трева ще става сита след ехото на моя тъмен вик. Така ли е: умираме отделно, макар че идваме един от друг? Това ли е: изчезваме безследно – като зърна, затрупани от плуг! Капчукът капе – цяла нощ, до ужас.

налива ум на камъка студен. И страшно е, че всяка нощ е чужда, когато веки ден е споделен!

Това са „резигнациите“ и „мрачните краски и мрачните тонове“ в тази изумителна лирика. По принцип Динков беше устроен по природа много драматично като поет, такъв е по творческа нагласа. Заедно с Яворов са двамата най-драматични, спазматични и трагични поети в националната ни класическа литература. Влияние, но само като драматични лични съдби, с биографиите си, а не в творчески смисъл, върху Динков са оказали поети като Ботев, Яворов, Дебелянов, Фурнаджиев, поетите от втория заслон, от сребърния век на руската литература Пастернак, Бунин, Ахматова, Цветаева, Блок, Есенин и останалите, „прокълнатите“ Бодлер, Рембо, Верлен, средноевропейски поети като Хьолдерлин, Рилке, Георг Тракъл и подобни автори. Все дълбоко драматични и трагични поети и съдби.

Обаче „На юг от живота“, току-що отпечатана, е нарязана, претопена и изгорена в пещите на Полиграфическия комбинат. До Иван Динков достига само една книжка, скрита от печатарски ра-

ботник, който му я предава. Явно интелигентният работник, с риск да попадне в лапите на Държавна сигурност, предава книжката на автора ѝ. Сега запазеният екземпляр от „На юг от живота“ е в архива на Иван Динков и се съхранява от съпругата му Белла Цонева-Динкова.

След това Иван Динков неколкократно прави опит да издаде ръкописа си, но от всички издателства го връщат. Почти съм сигурен, имайки предвид годината, че в случая с Варненското издателство става дума за „Антикварни стихотворения“, която включва половината от „На юг от живота“ (така по-късно Иван Динков озаглавява ръкописа си, в смисъл „стари“), който излиза през 1977 година. Това, според

Марк Фризинг - Еквилибриум I

мен, е една от най-големите български стихосбирки не само от втората половина на XX век. Но дори да става въпрос за други Динкови стихове, то той е поет от такава величина, че веднага би трябвало да бъдат издадени. Иван Динков не само е един от най-големите български поети въобще, но той е едно от редките изключения, защото създаваше изумителна поезия до последните си земни дни. Доказателство за това е стихосбирката му „Табакера“, която той издаде малко преди смъртта си, когато вече беше на 73 години!

Колкото до факта, че Иван Динков просто връща в издателството ксерокопие на ръкописа, то това е типично в негов стил. Бе утопия някой да мисли, че може да го принуди да прави поправки, когато сам той не реши. В най-добрия случай, ако удостои с внимание отново издателството, то ще бъде същият ръкопис, без каквито и да е промени, както и става.

И още нещо. През 1970 година в сп. „Септември“ излиза журналистният вариант на романа на Иван Динков „Хляб от трохи“. Това е първата и единствена до момента сюрреалистична проза в българската литература. Романът веднага грубо е атакуван и охулен в идеологически смисъл. Става

невъзможно текстът да бъде издаден в книга.

Но за всичко това скоро ще научим по-подробно от книгата на Пламен Дойнов „Инкриминираният Иван Динков“, която предстои да излезе. Откъси от книгата бяха публикувани в „Литературен вестник“.

Цялата кампания срещу Иван Динков през годините бе организирана и режисирана от Георги Джагаров и това беше обществена тайна. За това може да прочетете на десетки страници от книгата на Борислав Геронтиев „Видовден“, както и в изказвания и спомени на Маргарита Петкова и други. И причината е в твърденията, че Иван Динков е по-голям поет от Джагаров, които властникът не можеше да понесе.

Това, че Иван Динков е по-голям поет от Джагаров, е повече от очевидно за тези, които разбират от голяма поезия. Но Иван Динков никога не говореше за преследванията и отношенията си с Джагаров. Въобще Иван Динков никога не се оплакваше, а предпочиташе да създава забележителното си изкуство. Когато малко преди смъртта си Джагаров му се извини и помоли Иван Динков да се одобряват и Динков да му посвети стихотворение в знак на прошка, то Динков изпълни тези му желания и след

смъртта на Джагаров говори повече от час само хубави неща за него по БНТ.

Предполагам, че Петър Алипиев и Тихомир Йорданов са знаели за отношенията между Джагаров и Динков и това е същинската причина да не смеят да издадат ръкописа на Иван Динков, като търсят измислени мотиви и причини. Това, пак повтарям, са само мои предположения.

Иван Динков бе изключително великодушен, разбираше редакторите и им прощаваше. Той казваше и е записал на едно място, че „класиката е великодушна“. В книгата си „Време под линия“ (2001г) Динков казва само хубави неща за Петър Алипиев, въпреки случая.

В статията си Красимир Машев се опитва да героизира поведението на Петър Алипиев заради това писмо, на гърба на Иван Динков. Но всъщност вместо да изпише вежди, Машев изважда очи.

Това писмо не може да промени високата ми оценка за лириката на Петър Алипиев като един от значимите поети от така нареченото априлско поколение и от втората половина на XX век. То само потвърждава думите на Атанас Далчев, че в българската литература талантите са много повече от характерите.

ГЕОРГИ Н. НИКОЛОВ

ТЪЖНА МАДОНА В ЧЕРНО ПРОСТИРА ДЛАН НАД ВЪЛНИТЕ

След 1878 г. духовният живот у нас получава мащабни измерения, които се чувстват и в литературата. Обогаत्या се тематичната палитра. Авторите могат да све-ряват естетическите си търсения с европейски и световни образци. Трайно се настаняват редица течения с различна идейна платформа и нови теми привличат вниманието на творците. Сред всички, със свое скромно място, е и темата за морето. Тя има свои корени и преди Освобождението с преводните образци на Йоаким Груев и с убедителната изповедност на Петко Славейков. С трайно присъствие на синия феномен в лириката на Харалан Ангелов, когото можем да разглеждаме като пръв български маринист именно поради своята последователност в маринистиката. Вече в началото на XX в. следва оставят Константин Величков, Арсени Йовков, Пейо Яворов, Христо Силянов и пр. Дори Йордан Йовков не остава безучастен и посвещава на морето стихове, които звучат искрено и убедително. Сред тези имена се нарежда и Екатерина Ненчева – първата наша поетеса в свободна България и първа сред жените у нас, включили морето в литературното си наследство...

Веднага възниква въпросът: “Мадоната в черно, както я наричат, маринист ли е в общоприетия смисъл на това понятие?”

Отговорът не може да е еднозначен. Всеки автор възприема морето чрез свой индивидуален маниер. За едни е груба, трудова реалност. Други са привлечени от неповторимата импресия, която откриват в многоликата природна даденост. Символистите поднасят пред олтара му сложен набор от чувства, терзания и търсения, безкрайно далечни от познатия делник. Цялото творчество на Ненчева в книгата “Снежинки” - 1909 г., е символна изповед. Плод на вътрешна борба между отчаянието от туберкуозна смърт и бурна надежда за още подарени години. Затова присъствието на морето в стиховете ѝ не е случайно. То е завоалиран и все пак един от централните силуети в стиховете. Носител на одухотворена мощ и пантократор, който може да отдалечи крехката човешка същност от чашата с горчиви страдания. Да му внуши посочка към вечност и безсмъртие. Да го успокои, приласкае и върне в милите радости на живота, към които Ненчева е така привързана. Иначе казано – морето в нейната лирика е обобщаващ символ на спасение, любов, радостно утро, безметежен покой. То е всичко, което изнурената от разкъсващи очаквания жена може да бленува:

* * *

Гледай, друже! Лекокрила лодка
там далеч в морето се белей;
слушай как вълна със песен тиха,
кротка
в шир на воля я люлей.

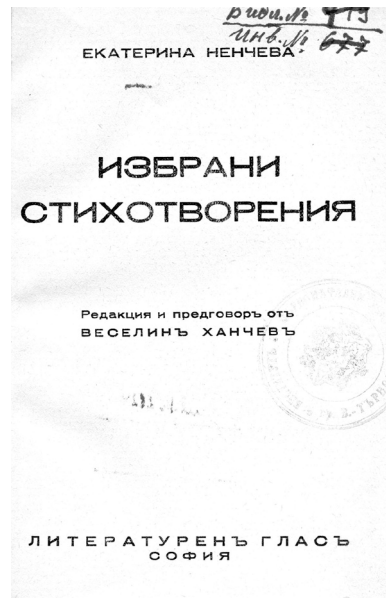
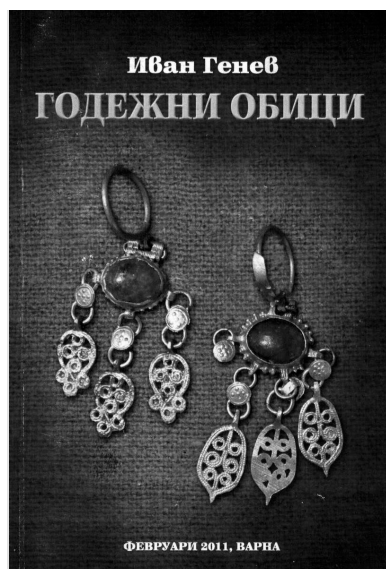
Ах, да чакаме ний тук – вълната
до брега ще подката да спре...
И тогаз ще ний поемеме веслата
по безкрайното море.

Ек. Ненчева

И сами – съвсем сами – в морето,
нек вълна ни лудо понесе!
Все едно за нас – един до друг където
ни вълната отнесе...

Символът “море” в лириката на Ненчева е неспокойна мозайка от далнини, устремени в миражната безкрайност. От сини равнини, глъбини, пустош, вечност. И от разпенена граница между водата и брега с ясно въгънато послание, че тя е всъщност предел между тленното и вечността. Негов вестител е времето, което равнодушно отнася душите на люде в царството на забравата. Цялото същество на авторката се бунтува пред възможността споменът за нея да се размие с годините. Тя не желае да застане в рамките му. Не желае плисъкът на вълните да кънти равнодушно в пространството и да заличава стъпките ѝ по мокрия пясък. Подсъзнателно авторката долавя сходство между истинската същност на морето и женската душа. Двата символа са многопластови, противоречиви, измамно достъпни, буреносни. Но в покой със солена добрина приласкават лутащата се индивидуалност и отмиват тего-

бите на битието. Сочат изход от предизвестения финал на пътя му, „сдобрявайки” вечния антагонизъм между живота и смъртта:

* * *

О, плачуци вълни!
Вий плачете за страдните сърца,
във съзлзи вечно потопени...
Плачете! – плачете тихо, тихо...
да не би света
да чуй тъги им, вам потайно
поверени.
Плачете, о, вълни – разгръщайте
обятия си хладни
за тях – за страдните сърца,
че само вий едни
покой им дали бихте,
хладни, плачуци вълни...

Но копнежът за любов и взаимност, неподвластни на брое дни, е истинският емоционален двигател за лириката на Ненчева. В маринистичните фрагменти лодка неизменно отнася двамата влюбени далеч от родния бряг. Играта на вълните олицетворява кипежа на чувства, които сливат пътниците в един единствен, блестящ с чистотата на помислите дух. Във факел на себеподдаването, търсещо взаимност и защита срещу нечакани

Иван Генеv,
„Годешни обици”
ИПК „График”, Варна, 2011
II издание

„Много работих, но и много скитах; къде ли не обикалях по села и градове; качвах се по планините, гмурках се във висините (с парашут), та чак и в тайгата се губих, дано хвана макар и само едно перце от жарптица, но не би...! Пописвах на път: комедийни пиеси и пиески, весели детско-юношески гатанки и разкази, разкази...”

беди. Целият символен инструментариум в “Снежинки” се корени върху борбата със смъртта. Върху нестихващия химн на живота, подхранващ странни протуберанси в пламъците на интимното. Съзнанието, че е обичана, се превръща в панацея за личността и перото на поетесата. Наистина, то често реди унили послания. После ги зачерква и върху тях изгряват светлите лъчи на надеждата. Сливайки се с лика на морето, понякога стигаща дъното му с вихъра на тъмна прокоба, Ненчева отново се завръща в живота под химните на любовта. За нея любов и съществуване са еднозначност, която се разбира от само себе си. Най-висш етап в скалата на духовна ценностна система. Без него човешката индивидуалност се обезсмисля. Разтваря се в уличната сивота и губи правото на себеуважение. Поезията на Екатерина е търсеща, далеч от монолозите на констативното прозрение. Внушава ни, че щастието е изменчиво. То трудно може да се заслужи иначе, освен чрез пълна отдаденост на любимия. Но може да бъде и сразено от вихрите на изменчивата човешка природа. Фарът, който тя внася на места в творчеството си, е господар на светлината и на мрака и присъжда на всеки от тях участие в ориста на лирическия герой. В тях отново битуват закодирани животът и смъртта. Свързва ги нишката на любовта, изтъкана от надежди. Всевиждащото око на морския маяк върно ще отсъди кой да прекрачи прага на утрешния ден, окъпан в слънчеви зари. И кой в здрачни светлосенки да бъде изтрит от архива на човешките спомени. В подножието, върху което фарът е изграден, неумолимо се разбива пияната на мимолетност, дребни страсти и предречена тленност:

Далече тамо, сред море пустинно
– на скалата тъмна
изгрява в тъмни ноци блед,
вълшебен фар.
Високо там, навърх скалата
стръмна
надеждата въздига вековечни си
олтар...

И нас, чедата земни, маме фара
от скалата стръмна
нас, земните чедата, чедата на
скръбта!
Там маме ни, далеко, в бездна
тъмна,
измамният светлик, надежда
сетня – във смъртта!

(НАДЕЖДА)

В някои изследвания за Екатерина Ненчева срещаме предполо-

жението, че с годините би могла да социализира творчеството си, прекъснато от ранна смърт. И в този ред на мисли – да го съобрази с вълненията на времето. Струва ми се, че подобни прогнози за отминал житейски и поетически друм са излишни. Защото авторът като такъв не е длъжен непременно да търси одобрението на масите. Много често, като се вслушва в шепота на вътрешното си “аз”, той е не по-малко убедителен, достъпен и емоционално извисен. Съгласни сме с извода на Веселин Ханчев, автор на предговора към “Избрани стихотворения” на Ненчева от 1941 г.: “Тя винаги е живяла извън границите на действителността, извън общоприетите човешки отношения, изхабени от дългогодишно употребление. И затова тя не може да приеме любовта на тая действителност, а вечно се блъска и се раздвоява между сърдцето си и земния живот. Духът ѝ е така построен, че не може да се задоволи ни от обикновената обич, ни от обикновеното страдание, а търси някакъв друг свят, в който чувствата и животът на човека са пречистени от земната кал”. Това е истинският подтик Ненчева да търси с интимен взор морето. Да се докосне до непознатата му същност и да се приобщи към нея. Като в един момент изцяло му се довери, за да почерпи от него безсмъртие:

* * *

Едва потрепват морски глъбини
сънливи...
А рой вълни от тихи светли
далнини
приветстват ме игриви.

... Как биха ме в обятия си със
страст
поели!

И леко, леко... ах, за вечен сън тогаз
те биха ме лютели...

Да, Ненчева е първата българска поетеса, докоснала с творчеството си морето. Като символ то успешно онагледява индивидуалистичния подход на авторката към значими човешки теми. Към смисъла на живота с неговия нежелан финал. Към извървяния по волята на съдбата път с вопъл за още няколко стъпки в коловоза му, оказал се труден и мъчителен. Жената дарява живот, за да не се скъса никогата нишката му. И е жестоко тя самата да бъде отнета от него без време, в своя разцвет, както си отиде Екатерина Ненчева. Дано понякога чува шума на морето, в което чрез дарбата си потърси безсмъртие. Вълните продължават да докосват брега и пеят чувствата, с които мадоната в черно тръгна към безвремието...

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгеров, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък
на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънете АД

Кни
месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. “Крали Марко” 11,
тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна